KÖNYVJELZŐ
AZ ÚJ SZÓ MELLÉKLETE

2003. onovember 13., csütörtök 2. évfolyam, 11. szám

Miről ír az Ouhua legújabb száma?

Az olvasás elősegíti az írást, avagy aki olvas, azzá válik, aki ír

Péter épp a mellékletet tördelte, megjegyezve, hogy még hiányzik a „vezércikk", én meg a korrektúrára (meg egy tudósításra) készültem, amikor az asztalán feltűnt egy korábban sosem látott újság. Az aznapi, november 5-ei Ouhua hevert ott, amint azt a fejlécből kiolvashattam. Ugyanez a kisbetűs szöveg adta hírül, hogy a lap nem egyéb, mint az Ausztriában élő kínaiak sajtóterméke. Még a kiadó bécsi címe volt föltüntetve rajta, legalábbis a mi betűinkkel és németül, meg egy szám, a 304-es. Az aznapi Új Szó a 254. számú volt, amiből azt a következtetést vontam le, hogy az ausztriai kínaiak újságja talán napilap, s ünnepekkor is megjelenik. Vagy mégse. Hogy hányan lehetnek az ausztriai kínaiak, nem tudom, erről a nyelveket illetően minden lényeges nyelvi és geopolitikai kérdést megbízhatóan összefoglaló, Viktor Krupa-féle Jazyky sveta v priestore a čase (A világ nyelvei térben és időben) sem tájékoztat; számuk ezek szerint elenyésző.

Akárhányan vannak is, a kínaiaknak Bécsben tizenhat oldalas, Új Szó méretű, fekete-fehér (talán napi)lapjuk jelenik meg. A képekből ítélve az Új Szóhoz hasonlónak tűnő tartalommal: belföld, azaz ausztriai események, külföld, Kína, gazdaság, szórakozás, oktatás, kultúra, szabad idő, sport és reklámok, hirdetések. A fényképek közt Putyint és Sharon Stone-t ismerem föl. Az orosz elnök 2008-ra ígérhet valamit, mert a miniatűr pagodákra emlékeztető egyik betűsorban ez a dátum áll. A színésznővel kapcsolatos cikkben pedig, az általam jól ismert betűkkel: Vogue. A negyedik oldal híreinek egyikében olvasom: NATO, a tizenkettediken: MP3 és ugyanitt négy sorral lejjebb: OK. Ez lehet a Zenezóna. A sportrovatban: F1 és BMW. Az összes többi: számomra ismeretlen írásjegy, kicsi képek tömött sorokban: kottatartó, háromosztatú ablak, összecsukható kempingszék, fogas, jobb oldalán nekitámasztott görbebottal, két barbecuekészlet, felfelé mutató nyíl, háromfokú létra, kereszt, ablak, kút, gyertyatartó, újabb kottatartó, sátrak, sapkák, szoknyák egymás hegyén-hátán...

A kultúra oldalán, sajnos, semmi fogódzó, a háromhasábos írásban mindenesetre meglepően sok a felkiáltójel és a kérdőjel. Párbeszédben gazdag szöveg, annyi bizonyos. De nem novella, mert szerzője szignót használ a végén: zárójelek közt egy görög pi betű, igen, pontosan olyan, mint amilyennel a Ludolf-féle számot jelöljük, rajta kis lapos sapka, nyilván barett, tetején a nudli enyhén balra dől. Hacsak nem elütés, gépelési hiba – nem szeretnék az Ouhua korrektora lenni.

Több mondat kezdődik ugyanazzal a, leginkább kottatartónak beillő jellel. Meglehet, ez a kínaiak határozott névelője. Föltéve, ha van a kínai nyelvben határozott névelő. Azt sem lehet kizárni persze, hogy az ausztriai kínainak (a nyelvnek vagy az irodalomnak) van ilyen sajátossága. Vagy az Ouhuának. Egy tapasztalt újságíró kollégám mesélte, hogy a régi világban (ezen belül is a régi Új Szóban) arra is ügyeltek, hogy ne kezdődjék az újságcikk, a sort nyitó mondat határozott névelővel. Merthogy úgy könnyű mondatot indítani, gondolkodni sem kell rajta. És ha gyakran azzal (vagy a-val) kezdődött, szóltak a szerzőnek. Rászóltak. Teszem azt, a főnök, kezében a korrektúrára kinyomtatott szöveggel odalépett a szerzőhöz, s így szólt: „Ludolf, cseszd meg, megint az utolsó pillanatban írtad ezt a vezércikket!?" Mire a szerző: „Én, főszerkesztő elvtárs? Honnan veszi ezt?" Mire a főnök: „Agyamra mennek a kottatartóid! Cseszd meg, mikor jegyzed már meg, hogy kerüljük a kottatartót?! Ugrott a prémiumod!"

Ebben az iramban sorjáznak a párbeszédek az Ouhua kulturális rovatának „vezércikkében". Persze, már amennyit a nyomdatechnika a dialógus hevéből átenged, hiszen említett könyvében Viktor Krupa is arra figyelmeztet, hogy a kínai beszélt nyelv és a jelekből álló írott között nagy a különbség. Az írásban gyakoriak az olyan jelek, szófordulatok és összetételek, melyeket a beszédben sosem használnak. E rendkívül bonyolult, több ezer jegyből álló írás, noha összetett, mégis sterilen leegyszerűsítő, mert bár erre is kiterjed figyelme, csak részben közvetíti a hangos nyelv sajátságait, gazdagságát.

Miről is ír hát az Ouhua november ötödikei száma? Miről is írhat? Meglehet, az Új Szóhoz hasonlóan beharangozza a dunaszerdahelyi Tóth László-estet. Zalán Tiborostul, Vida Gergelyestül, Dunaszerdahelyestül. Három hasábon, mert talán kiküldött tudósítója már ott is volt, s megírta, mi történt, idézte a költőt, mind a hármat, Barettes Pi tán még a bennem rekedt kérdéseket is beleírta a szövegébe, avagy ezt a lehetőséget ő is kihagyta, de belekomponálta a cigarettafüstöt, a kávét, a mikrofont, mind a hármat és Tóth László Kiküldött tudósítónktól című versét. Megírta, mi mindent kérdezett Zalán Tibor Tóth Lászlótól a könyvbemutatón, hogy mire mit válaszolt Tóth László, azt is, hogy miről beszélgettek Budapesttől Dunaszerdahelyig az autóban, hogy miről nem, hogy én miről Pozsonytól Dunaszerdahelyig, elolvasta Tóth László verseit, elolvasta az Új Szót, és megírta a Vámbéry Kávéházban történteket, azzal, ahogy ott ült, kávét ivott, mondatokkal foglalkozott („kitenni őket a pontok elé"), önmagát írta, rótta a jeleket, a jelek meg őt rótták, jeleket róttak rá, a Barettes Pire, aztán zárójelbe tették, de csak miután megírta a kottatartót, utána a háromosztatú ablakot, az összecsukható kempingszéket, a fogast, jobb oldalán nekitámasztott görbebottal, két barbecuekészletet, felfelé mutató nyilat, háromfokú létrát, keresztet, ablakot, kutat, gyertyatartót, kottatartót, Tóth Lászlót írta, a Korrektúra után című versét, aláírta, aztán kihúzta a nevét, szignóval helyettesítette, letette az asztalra, Péter elé, aki épp a mellékletet tördelte. **(csg)**

Gyakorlati (gyermek)nevelés

A közelmúltban két neves hazai pszichológusunk, Németh Margit és Stredl Terézia közös munkájaként egy nagyon érdekes, értékes és tanulságos pedagógiai könyv jelent meg *A nevelés örömei és ürömei* címmel. A könyvet szülőknek, pedagógusoknak, nevelőknek ajánlom, s mindazoknak, akik számára a neveléssel kapcsolatos kérdések nem közömbösek.

A kötet a bevezetőn és a nevelésről, ezen belül a nevelési stílusokról szóló általános részen kívül a gyermek fejlődési szakaszait sorra véve fogalmaz meg hasznos tanácsokat, megszívlelendő szempontokat. *Az óvodáskori gondok-bajok* fejezetben kitér a játék fontosságára, s elemezve vázolja a hazudozás, a dadogás, a testvérféltékenység, az iskolaérettség és az iskolába lépés lehetséges gondjait, buktatóit, hátulütőit. A kisiskoláskor buktatói közül a neurózisnak szentel nagyobb figyelmet, a *Miért nem tanul?* fejezetben a tanuláshoz szükséges feltételeket, a tanulás adottságait, körülményeit, a szülőnek ezzel kapcsolatos teendőit foglalja össze. A tanulás a pihenésnek, a feltöltődésnek, a „szabadság"-nak is függvénye, erről szól a következő rész, *A vakáció varázsa*. A problémás gyerekek kérdéskörében sorra veszi a könyv a frusztráltak és egyéb viselkedészavarokkal küszködők jellemzését és kezelését, szól a gyermek akaratának formálásáról, a gyógypedagógiai esetekről és a tehetséges gyermekekről. *A kamaszkor* is külön fejezetet kap, ebben a szabadidő, az értékrend, a működedvelő tevékenységek, a zsebpénz és a pályaválasztás esetei kerülnek sorra. *Napjaink nevelési buktatói* közül a szenvedélybetegségek szerepelnek az első helyen, de az alfejezetekben terítékre kerül az agresszió, a sikanéria és a szociálisan hátrányos helyzetű gyerek is. Külön fejezet tárgyalja a család és a szülő szerepét a nevelésben, a *Pedagógiai elmélkedések* pedig az iskola, ezen belül a pedagógus szerepét taglalja. A *Játszva tanulni – tanulva játszani* című melléklet interaktív gyakorlatokat kínál pedagógusok, nevelők számára kiscsoportos játékos foglalkozások szemléltetésével. A könyvet számos táblázat, kérdőív, szemléltető ábra és sok-sok gyermekalkotás, rajzban, rajzos feladatokban adott gyermekválasz gazdagítja.

A szerzők az egyes fejezetek elé Márai Sándor *Füves könyv*éből válogattak idézeteket, szívhez szóló gondolatokat az emberi jellemről, az élet igazi élményéről, a szenvedélyről, az emberi magatartásról, a szabadságról, az élet értékéről, ezzel is elemi ismereteket közvetítve az élet alapigazságairól. Így a pedagógiai-pszichológiai ismeretek mellett a Márai-műből is ízelítőt kapunk.

A könyv végéhez a szerzők bőséges irodalomjegyzéket csatoltak, mintegy motivációul az érdeklődő olvasó és a szakmában – szülőként, pedagógusként, nevelőként – érintettek számára. A könyv a korunkban bekövetkezett szemléletváltásra is rámutatva gyakorlati példák és esetelemzések segítségével nyújt fogódzót a szakmabelieknek és a szülőknek. Mindannyiuknak figyelmébe ajánlom: olvassák el a kötetet. Érdemes. *(Lilium Aurum, Dunaszerdahely 2002)*

Méry Júlia

Németh Margit – Stredl Terézia
A nevelés örömei és ürömei
Lilium Aurum
Fűzve, 136 old, 14,5x20,5
bolti ár: 120 Sk
kedvezménnyel: 109 Sk

Párját ritkító vállalkozás

Egy elsőrangú ötlet osztályon felüli megvalósítása

Bödők Zsigmond komáromi illetőségű csillagász tudomány- és művelődéstörténész szerzőnk munkáit már jó egy évtizede minden bizonnyal örömmel és a biztos szellemi haszon reményében veszi kezébe nem pusztán a recenzens, hanem a legtöbb magyarul értő olvasó is. Bödők Zsigmond legújabb műve párját ritkító vállalkozás: maga az ötlet elsőrangú, a megvalósítás – az illusztrációk színvonalát és az irodalmi értékű szöveg minőségét is beleértve – osztályon felüli.

A *Bevezető*jében megfogalmazott célt – azt, hogy az olvasót az eljövendő néhány esztendő látványos csillagászati jelenségeinek a megfigyelésére ösztönözze – maradéktalanul sikerült elérnie. Az elkövetkező évek teljes és részleges nap- és holdfogyatkozásairól, a Szaturnusz gyűrűinek megfigyelésére kiválóan alkalmas – másfél évtizedenként bekövetkező – állásáról, a Merkúrnak és a Vénusznak a napkorong előtti átvonulásairól esik szó egyebek között... De figyelmet érdemel a 2004 augusztusában várható különlegesen gazdag „csillaghullás" is.

Eredeti és a csillagászati tárgyú művekben szokatlan tény, hogy a könyv – az előbbiekhez hasonló súllyal és színvonalon – néhány párját ritkító űrkutatási eseményre is felhívja a figyelmet. Így a Stardust űrszondának a Wild-2 üstökössel való 2004. január 2-ai találkozására, a Cassini űrszondának a Szaturnuszhoz való 2004. július 1-jei megérkezésére, avagy akár arra is, hogy előfordulhatnak még – váratlanul, egyelőre megjósolhatatlanul – látványos üstökösök, Földünket megközelítő „földsúrló" kisbolygók és ma még csak remélt planetológiai, asztrofizikai, esetleg bioasztronómiai felfedezések is. *(Nap Kiadó, Dunaszerdahely 2002)*

Fodor Lajos István

Bödök Zsigmond
Látványos égi jelenségek 2003–2004
NAP Kiadó
Fűzve, 72 old., 14,8x21 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 110 Sk

ÚJ KÖNYVEINK

Brányik Sándor – Sidó Ferenc
A dunaszerdahelyi futball 100 éve (1904–2004)
Nap Kiadó

A kultúrtörténeti olvasmánynak is beillő kézikönyv az évszámok időrendjében tekinti át a DAC labdarúgócsapat történetét, a bajnokságokban elfoglalt helyén kívül konkrét fordulók eredményeivel együtt, a csapatösszetételekre és a klub tagságára való kitekintéssel együtt. Számos mérkőzésleírással, elemzéssel, gazdag képanyaggal, a játékosok profiljával.
Fűzve, 318 old, 16,5x23,5
bolti ár: 199 Sk **kedvezménnyel: 179 Sk**

Horváth Erika összeáll.
Vidám kalendárium 2004
AB-ART

Egy évre szóló nevetnivaló. A szöveges és képviccek gazdag tárházán kívül mulatságos és nevettető történetek, sikamlós és pikáns esetek, tréfák, anekdoták, angol és akasztófahumor, aranyköpések, szállóigék, paródiák, aforizmák, komolytalanságok, szocialista vicctúra, meghökkentő hírek, hasonlatok és mesék, krokik, humoreszkek, horoszkóp.
Fűzve, 88 old., 14,5x21 cm
bolti ár: 79 Sk **kedvezménnyel: 70 Sk**

Liszka, József
Národopis Maďarov na Slovensku
Lilium Aurum

Tudománytörténeti jelentőségű és hiánypótló áttekintés, a mai Szlovákia területén élő magyarok népi kultúrájának összefoglalása. A kötetet terjedelmes irodalomjegyzék, illusztrációs anyag (térképek, rajzok, fényképek), valamint mutatók egészítik ki. A szlovákiai magyarok néprajza című monográfia szlovák, kiegészített és átdolgozott változata.
Fűzve, 496 old., 16,5x23,5 cm
bolti ár: 435 Sk **kedvezménnyel: 399 Sk**

Métraux, Alfred
A haiti vodu
Kalligram

A vodu modern világunkhoz kapcsolódik, rituális nyelve a franciából ered, istenségei egy iparosodott korban mozognak; ha csak ezen a címen is, de a mi kultúránkhoz tartozik. Haiti sokak számára a bűvös sziget, a visszajáró holtak, a zombik sigete, egy rejtélyes, orgiasztikus s talán véres vallás – a vodu – szigete. Az ismert etnológus monográfiája.
Fűzve, 472 old., 12,5x20 cm
bolti ár: 350 Sk **kedvezménnyel: 299 Sk**

Pénzes István összeáll.
Lant és kard V.
Lilium Aurum

Az 1999-ben indult sorozat, a *Verses Magyar Történelem* újabb kötete ezúttal Thököly Imre fellépésétől a reformkorig veszi sorra a magyarok történetének nevezetes fejezeteit sok-sok verssel, rövid történelmi eligazítókkal, korrajzzal, számos jegyzettel, név- és szómagyarázattal, a kötetben szereplő költők kislexikonával, történelmi képekkel.
Kötve, 328 old., 12,5x19,6 cm
bolti ár: 279 Sk **kedvezménnyel 250 Sk**

Urban, Miloš
Hastrman, a vizek fejedelme. Zöldregény
Kalligram

A tizenkilencedik századi vízi ember, a természet egyensúlyának megtartásáért folytatott küzdelemben elbukik, ezért kénytelen kétszáz évvel később, napjainkban is felvenni a harcot a korrupt és pénzéhes hivatalnokokkal, a hatalmi és gazdasági érdekek már-már kafkai szövevényében. Hátborzongatóan naturalista regény. Beke Márton fordításában.
Kötve, 312 old., 16x21,5 cm
bolti ár: 320 Sk **kedvezménnyel: 289 Sk**

Vércse Miklós
A párkányi csata. Parkanská bitva
Lilium Aurum

Megemlékezés a 320 évvel ezelőtti történelmi eseményről, a török feletti 1683. évi győztes párkányi csatáról és Esztergom felszabadításáról. A kétnyelvű, magyar és szlovák kiadvány, melyhez Bartusz Gyula írt előszót, a csata leírásán kívül kordokumentum-értékű képes mellékletet is tartalmaz a főszereplőkről és a helyszínről.
Fűzve, 50 old., 14,5x21 cm
bolti ár: 59 Sk **kedvezménnyel: 49 Sk**

Závodszky Géza
Magyar mondák. Magyar történetek
Lilium Aurum

A főként fiataloknak szánt könyv a magyar honfoglalásról, az államalapításról, a magyar középkorról és a török időkről szedi csokorba a történelmi hűségnek megfelelő izgalmas történeteket, amelyek II. Rákóczi Ferenc fiatalkorával zárulnak. A gazdagon illusztrált kötet olvasmányosan, megragadóan meséli el az ismert magyar mondákat és történeteket.
Kötve, 108 old., 21,5x30,3 cm
bolti ár: 239 Sk **kedvezménnyel: 199 Sk**

Zeman László
Gymnasiologia
Fórum Kisebbségkutató Intézet, Lilium Aurum

Az eperjesi Kollégium és áthagyományozódásai alcímű kötetében az irodalomtudós „az ismertetés műfajához igazodva s a vonatkozó szakirodalom feltüntetésével" vázolja Eperjes eszmetörténetét, evangélikus Kollégiuma tanárainak tudományos munkásságát, valamint a város és a Kollégium történetében jelentős cserkészcsapat és a zsidóság szerepét.
Fűzve, 183 old. + 15 oldal képmelléklet, 14,5x20,7 cm
bolti ár: 150 Sk **kedvezménnyel: 139 Sk**

A Bódva völgye a néprajzi köztudatban

Bodnár Mónika – aki jelenleg a putnoki Gömöri Múzeum igazgatója – Bódva-völgyi születésű, s bár a magyarországi Gömör lett az új otthona, mindig hű maradt szűkebb pátriájához, a Felső-Bódva völgyéhez. Egyetemi szakdolgozatát Tornaújfalu népi táplálkozásából írta, s azóta is számtalanszor vezettek kutatóútjai erre a vidékre. A hajdani Csehszlovákiai Magyar Néprajzi Társaság választmányi tagjaként ő kezdeményezte, hogy a nyári néprajzi továbbképző tanfolyam keretében a Bódva völgyébe menjenek kutatni. E néprajzi táborban részt vevő diákok, amatőr néprajzgyűjtők dolgozatai aztán meg is jelentek a Társaság *Utánpótlás* című kötetében, az ő szerkesztésében. Az említett néprajzi továbbképző tanfolyamon Rémiás Tibor, a miskolci Herman Ottó Múzeum munkatársa is felvetette egy alapos Bódva-völgyi kutatás ötletét, amelyet lelkesedés fogadott. Számos magyarországi kollégát sikerült megnyerniük az ügynek, s 1992-ben a kutatások anyagi biztosítását is sikerült megoldani egy hároméves kutatási ösztöndíj keretében (Szlovákiából Ág Tibor vett részt a kutatási programban). A Bodnár Mónika és Rémiás Tibor által vezetett kutatások a Bódva-völgy teljes szakaszán, azaz a Szlovákiához és Magyarországhoz tartozó településeken egyaránt folytak. E hároméves kutatómunka eredményeként 1999-ben a Putnoki Múzeum Baráti Körének kiadványaként *Tanulmányok a Bódva-völgye múltjából* címmel egy 805 oldalas vaskos kötet látott napvilágot – természetesen Bodnár Mónika és Rémiás Tibor szerkesztésében. A kiadványban olvasható tanulmányok a természetismeret, régészet és történelem, valamint a népismeret és topográfia témakörét ölelik fel számos illusztráció kíséretében.

Bodnár Mónika 2002-ben önálló kötettel jelentkezett, amely a Fórum Társadalomtudományi Intézet komáromi székhelyű Etnológiai Központja által indított *Interethnica* sorozat első darabjaként, *Etnikai és felekezeti viszonyok a Felső-Bódva völgyében a 20. században* címmel látott napvilágot. A szerző ebben a kötetben – ahogy azt maga a cím is jelzi – a soknemzetiségű Felső-Bódva völgye, azaz a Bódva-völgy Szlovákiához tartozó részén található településeket vizsgálta, felhasználva az eddig megjelent szakirodalom, statisztikai-demográfiai adatok, illetve az ez ideig közöletlen levéltári forrásokat is.

Először a Bódva völgye néprajzi körülhatárolására tesz kísérletet. Nincs könnyű helyzetben, hiszen a szakirodalomban a közelmúltig csak nagyon elvétve találkozhattunk ezzel a megnevezéssel, a Kósa László és Filep Antal által összeállított, a magyar tájak táji-történeti tagolódását bemutató, 1975-ben megjelent kötet sem említi. Bodnár Mónika meghatározása szerint a Bódva völgye terület „magába foglalja az egykori Abaúj, Torna és Borsod megye területén, a Bódva folyó mentén létrejött településeket, valamint tágabb értelmezésben a Bódva jobb- és baloldali mellékvizeire települt falvakat. Észak felől természetesen határa a Gömör–Szepesi-érchegység, kelet-délkelet felől a Cserehát, nyugat felől a Galyaság, délnyugat felől pedig a Sajó völgye határolja. A Bódva völgyét a szlovák–magyar államhatár osztja ketté. Ez a határvonal egyúttal elválasztja Felső-Bódva völgyét a déli területektől".

Az itt található településeket két kategóriába sorolja: az ún. „szűkebb és tágabb értelemben" vett Bódva-völgyi települések csoportját. A „szűkebb értelemben" Szlovákiához tartozó, közvetlen a Bódva mentén fekvő települések a következők: Stósz, Mecenzéf, Jászó, Pocskaj, Debrőd, Hetény, Szepsi, Makranc, Bodoló, Jánok, Péder, Zsarnó, Somodi, Torna, Tornaújfalu, Tornahorváti és Bódvavendégi. A tágabb értelmezés szerint pedig ide sorolható még Luciabánya, Hacsava (vagy Falucska), Áj, Szádelő, Udvarnoki, Jablonca, Körtvélyes, Szádalmás, Tornagörgő és Méhész is.

A kötet második fejezetében a szerző A Felső-Bódva völgyével kapcsolatos eddig megjelent néprajzi szakirodalmat összegzi. Nincs könnyű dolga, hiszen a már fentebb említett Rémiás Tiborral közösen szerkesztett tanulmánykötetben, valamint Bodnár Mónika különböző helyeken publikált írásain kívül a Bódva völgye mint tájegység eddig nem volt részletesen tárgyalva, (tehát ez ugyanúgy vonatkozik a Felső-Bódva völgye meghatározásra is), s a néprajzi köztudatba csak az utóbbi néhány évben, részben magának a szerzőnek köszönhetően került be. Bodnár Mónika ezért időrendi sorrendben számba veszi mindazon forrásokat, amelyek valamilyen mértékben érintik az általa kutatott területet: a különféle korokból származó népszámlálási adatoktól kedve a történeti adatokon át az utóbbi évtizedekben megjelent szakirodalommal bezárólag. A kutatott témához sok hasznosítható, értékes adattal szolgált számára az 1920-ban kiadott *Lexikon Locorum*, amely Magyarország helységneveinek 1772–73-as hivatalos összeírását tartalmazza. E kiadvány értéke elsősorban abban rejlik, hogy képet kaphatunk belőle pl. a települések vallási és oktatási viszonyairól, továbbá a lakosság nyelvéről is.

A kötet harmadik, legterjedelmesebb részében az adott településeket ábécérendben tárgyalja. Minden falut azon a nevén említi, ahogyan azt a környékbeliek és a helyiek használják. A sort a Szoroskő alatt fekvő Almással (hivatalos neve Szádalmás) nyitja, amely a „tágabb értelemben" véve tartozik a Felső-Bódva völgyéhez. Minden helységről részletes adatokat közöl, bemutatva az etnikai és felekezeti viszonyok változásait s az ezeket kiváltó okokat is, és a legtöbb esetben valamilyen fényképanyagot is mellékel.

A Felső-Bódva völgye népessége vallási és nemzetiségi összetételének alakulását a történelem során számos esemény és körülmény befolyásolta. A törökkel való háború, a Rákóczi-féle szabadságharc stb. hatásai ugyanúgy rányomták bélyegüket az itt fekvő települések sorsára, mint a történelmi eseményektől független 1710-es pestisjárvány. Az említett történések jelentős hatással voltak a vidék népessége összetételének változására, hiszen az itt lakók többségét újra kellett telepíteni.

Az 1773. évi helységnévtár adatai szerint a tárgyalt tájegység településeinek zömében magyar ajkú lakosság élt (Bodolón, Bódvavendégiben, Debrődön, Jabloncán, Jánokon, Jászón, Körtvélyesen, Makrancon, Méhészen, Péderben, Somodiban, Szádalmáson, Szádelőben, Szepsiben és Tornagör-

Bodnár Mónika
Etnikai és felekezeti viszonyok a Felső-Bódva völgyében a 20. században
Lilium Aurum

A szerző alapvetően a régebbi szakirodalom, továbbá statisztikai-demográfiai adatok, illetve részben eddig közöletlen levéltári források felhasználásával a Felső-Bódva völgye településekre lebontott etnikai és felekezeti képét nyújtja az utóbbi jó két évszázad tükrében. Mivel jól tudjuk, hogy a népi kultúrában nyomon követhető interetnikus kölcsönhatások sok esetben további telepítésekre és az azokat követő asszimilációs folyamatokra vezethetőek vissza, a térség népi kultúrájának további kutatása során fontos kiindulópontként szolgálhat majd ez az összeállítás. A sorozatszerkesztő Liszka József előszavával, szlovák és német utószóval.

Fűzve, 136 old., 23,7x16,6 cm
bolti ár: 250 Sk **kedvezménnyel: 239**

gőn), néhány településen (Áj, Torna, Szádudvarnoki, Udvarnok, Zsarnó) a magyarok mellett pedig szlovákok is. Három településen (Alsó- és Felsőmecenzéf, Stósz) a német lakosság (ezek a németek magukat *mántá*knak nevezik, s a környékbeliek is e néven emlegetik őket) volt túlsúlyban. Tornaújfalu magyar–német településnek számított. Az említetteken kívül a térségben még két görög katolikus vallású ruszin–szlovák falu (Falucska és Horváti) is volt. A 20. századra ez az etnikai kép nagyban megváltozott, ma már nincs olyan település a kutatott térségben, ahol ne növekedett volna meg jelentős mértékben a szlovákok, vagy a magukat szlováknak valló lakosok száma (vagy ne kerültek volna túlsúlyba). Az etnikai kép megváltozásához az elköltözéseken, vegyes házasságokon kívül a politikai okok is nagyban hozzájárultak. A második világháború idején a németek egy része önként hagyta el az országot (a kivándorlás lényegében a mai napig sem szűnt meg), s a háborút követően Mecenzéfről 80, Stószról pedig 200 személyt telepítettek ki erőszakkal Németországba. Szintén a háború utáni időszakban a vidékről körülbelül 500 embert (civileket, szökött katonákat egyaránt) hurcoltak el az ún. „málenykij robotra", azaz kényszermunkatáborokba, a Szovjetunióba. Az ún. csehszlovák–magyar lakosságcsere és a magyarok Csehországba való deportálása szerencsére aránylag kis mértékben érintette a vidék lakosságát. Az sem elhanyagolható, hogy a térségből jelentős számban vándoroltak ki magyarok Amerikába, így ez a tény is nagyban hozzájárult a térség magyar lakosságának csökkenéshez.

Bár jóval kevesebben, mint a fent említett három etnikum képviselői, de élnek a térségben csehek (elsősorban az iparosodás és a vegyes házasságok útján kerültek ide), ukránok, lengyelek, oroszok, románok és vietnamiak is (akik az utóbbi időben, szintén vegyes házasságok révén telepedtek meg). A bolgárok egy másféle kategóriát alkotnak, ők a 19. század folyamán az új gazdálkodási kultúra (az ún. bulgárkert) meghonosítása révén kerültek e tájra. Leszármazottaik jelenleg Mecenzéfen, Szepsiben és Tornán élnek.

A vizsgált térségben egyetlen olyan település sem található, ahol ne élne cigány lakosság. Letelepedésük e tájon a 18. században kezdődött. Mára Jászón már a lakosság 30 százalékát teszik ki, Szepsiben számuk mintegy ezerre, Tornán hatszázra s Tornagörgőn kb. százra tehető. A statisztikai kimutatások azonban nem a valós adatokat tükrözik, mivel egy részük vagy szlováknak, vagy pedig magyarnak vallja magát.

Felekezeti szempontból a kutatott területet a középkorban szinte egységesen katolikusnak tekinthetjük, e vonatkozásban fontos kiemelni a premontrei apátság szerepét. Ennek ellenére a reformáció eszméi rövid időn belül teret hódítottak, ekkor számos katolikus templom vált reformátussá. II. József türelmi rendeletét megelőzően, az ellenreformációs törekvések idején a katolikus egyház sokszor az erőszaktól és a protestánsok kitelepítésétől sem riadt vissza (ebben kiemelt szerepe volt Herkó páternek, akinek emlékét ma egy emléktábla is őrzi Szepsiben). A 19. század végéig csupán egy település számított evangélikusnak, mégpedig a Bódva forrásánál fekvő, német lakosságú Stósz, itt áll a környék egyetlen evangélikus temploma is, de mára az evangélikusok száma ebben a községben jelentős mértékben megfogyatkozott. Nagyobb evangélikus közösséget napjainkban Mecenzéfen, Szepsiben és Tornán találhatunk, s mindenképpen fontos megjegyezni, hogy ezek németek és szlovákok. A magyarok szinte kivétel nélkül reformátusok, a katolikus vallásúak között viszont szlovákokat, magyarokat és németeket is találunk. A görög katolikusok elsősorban Tornahorvátiban és Falucskában (bár itt a számuk a község lakosságának mára csupán felét teszi) élnek, ahol templomuk is van. A környékbeli települések közül még Ájban, Jánokon, Jászón, Mecenzéfen, Stószon, Szepsiben és Tornán él jelentősebb számú görög katolikus közösség. A zsidó valláshoz tartozók száma Tornán és Szepsiben volt a legmagasabb (itt zsinagógájuk is volt), de a 19. század folyamán már szinte minden településen élt néhány zsidó család. A második világháború idején valamennyit elhurcolták, zömük a koncentrációs táborokban pusztult el, néhány túlélő bár visszatért lakhelyére, de rövidesen kivándorolt Palesztinába. Lélekszámuk mára alig néhány főre tehető. A történeti egyházakon kívül a szerző említést tesz a baptista vallás képviselőiről is, akik legelőször Jabloncán tűntek fel, s bár más községekből is csatlakoztak hozzájuk, számukat megállapítani csak hozzávetőlegesen lehetséges. A másik, a térségben aránylag új vallási közösségnek számító Jehova Tanúinak száma azonban meglepően gyorsan növekszik, és Szepsiben már imaházuk is van.

A kötet végén magyar, német és szlovák nyelvű összegzés is olvasható, ami többek közt azért is fontos, mert ezáltal a szlovákiai magyar tájakon folyó néprajzi kutatások eredményeiről a szélesebb szakmai körökben is tudomást szerezhetnek.

Összegzésként elmondhatjuk, hogy Bodnár Mónika eddigi munkásságának köszönhetően a Bódva völgye bekerült a néprajzi köztudatba, s az ott megvalósult kutatásoknak köszönhetően átfogó képet kaphattunk e vidék kultúrájáról. Tudomásunk van róla, hogy az utóbbi néhány évben a Miskolci Egyetem Vizuális és Kulturális Antropológiai Tanszékének munkatársai és diákjai is végeznek kutatást a Felső-Bódva völgyében, tehát újabb adalékok, újabb kutatási eredmények várhatók e térségről, amelyek hozzájárulhatnak a kialakított kép kiszélesítéséhez. Az azonban vitathatatlan, hogy a Bódva-völgyi néprajzi kutatások elindításában Bodnár Mónikának mindenképpen úttörő szerepe volt. *(Lilium Aurum, Dunaszerdahely 2002)*

L. Juhász Ilona

A SOROZAT TOVÁBBI KÖTETEI

Varjú Katalin
„Péntek délig nyitva van az ég!"
Lilium Aurum
Fűzve, 128 old., 16,2x23,7 cm
bolti ár: 280 Sk
kedvezménnyel: 259 Sk

Miroslav Sopoliga
Ukrajinci na Slovensku
Lilium Aurum
Fűzve, 176 old., 16,5x23,7 cm
bolti ár: 320 Sk
kedvezménnyel: 290 Sk

T. S. Eliottól a rapig

Az irodalom és a művészetek elméleti kérdései iránt érdeklődő szlovákiai magyar olvasók számára különös jelentőséggel bír, hogy az amerikai filozófus, esztéta Richard Shusterman *Pragmatista esztétikáját* viszonylag rövid idő alatt két fordításban is megjelentette a Kalligram Kiadó: először szlovákul, s a napokban várható a magyar változat megjelenése is. Ezt nem azért hangsúlyozom, hogy a két fordítás összevetéséből származó tanulságokra hívjam fel a figyelmet, hanem arra a két eltérő előszóra utalnék, amit a szerző a szlovák és a magyar kiadásokhoz írt. Ezek a paratextusok ugyanis kissé eltérő hagyományokhoz utalják a befogadót a könyv megértése és történeti elhelyezése érdekében mozgósítható teoretikus szövegek tekintetében. Másként „hangozhat" Shusterman pragmatista esztétikája az elsősorban nyugati (angolszász, francia és német), strukturalizmus utáni irányzatok felé tájékozódó magyar olvasók, és a szláv strukturalista hagyományokat, illetve neostrukturalista koncepciókat behatóbban ismerő szlovák (és esetleg szlovákiai magyar) olvasók számára. Shusterman a szlovák előszó második részében a deweyi pragmatista esztétika és Jan Mukařovský esztétikája közti párhuzamokra hívja fel a figyelmet, miközben hangsúlyozza, milyen fontos ösztönző szerepe is volt a cseh esztéta munkáinak abban, hogy fokozatosan magáévá tudta tenni John Deweynak a művészet funkciójáról és az esztétikai tapasztalat természetéről vallott nézeteit. Shusterman szerint mindkét teoretikus a művészi struktúra dinamikus és dialektikus felfogását vallotta; az esztétikum megjelenését nem korlátozták kizárólag a művészetek szférájára, igyekeztek annak érvényességét kiterjeszteni az élet egyéb területeire is; mindketten irányadónak tekintették a szubjektum egyéni esztétikai tapasztalatát, a parttalan relativizmus csapdáját azonban a művészetek esztétikai normáinak közösségi meghatározottságát hangsúlyozva próbálták elkerülni; az esztétikum antropológiai gyökerét mindketten bizonyos testi tapasztalatokra (fiziológiai folyamatok ritmusa, a testfelépítés szimmetriája) vezették vissza. Ugyancsak a könyv szláv tradíciók felőli olvasatának indokoltságát bizonyítja Ľubomír Plesník František Miko szövegelfogásának és irodalomszemléletének pragmatista jegyeiről írott tanulmánya is (*Pragmatická estetika textu*, 87–111.), melyben a szerző külön kiemeli a Shusterman által is részletesen tárgyalt Dewey-tanulmány (*Art as Experience*) és a szlovák irodalomtudós könyvének (*Aspekty literárneho textu*) előfeltevései közt tapasztalható analógiákat. Mindenekelőtt a művészetek akadémikus, „muzeális" felfogásával szembeni kritikát és a befogadó individuális esztétikai élményére alapozó művészetfilozófiát, mely nem az életvilágtól független, öncélú teoretizálásban, hanem az egyéni lét élményszerű gazdagításában érdekelt. Ezenkívül, Shusterman könyvét olvasva, az eltérő történetiségből adódó nyilvánvaló szemléleti és diszciplináris különbségek ellenére további kapcsolódásokra is felfigyelhetünk az amerikai filozófus és a szlovák filológus munkái között, de ez már egy önálló tanulmány témáját képezhetné.

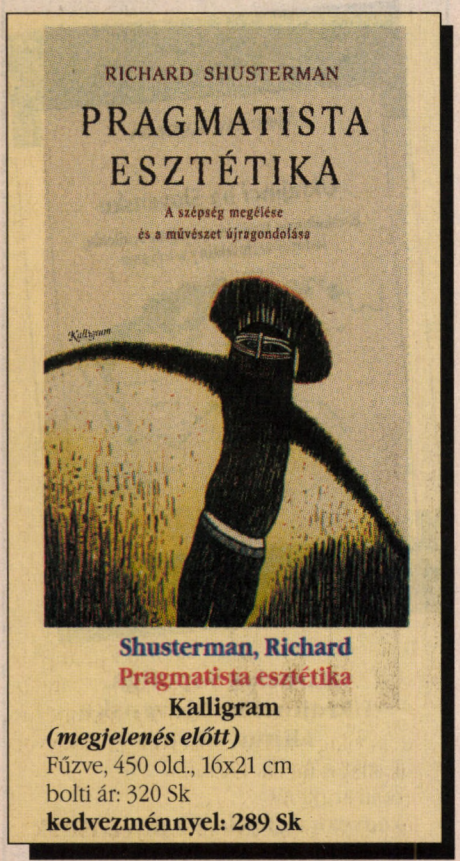

Shusterman, Richard
Pragmatista esztétika
Kalligram
(megjelenés előtt)
Fűzve, 450 old., 16x21 cm
bolti ár: 320 Sk
kedvezménnyel: 289 Sk

A könyv első fejezetében (25–71.) Shusterman John Dewey esztétikai nézeteinek kiváló összefoglalását adja, mindenekelőtt a szerzőnek *A művészet mint tapasztalat* (vagy *élmény;* az 'experience' kifejezés mindkettőt jelenti) című írására támaszkodva. Dewey esztétikáját az Amerikában oly meghatározónak mondható analitikus művészetfilozófia előfeltevéseivel szemben fejti ki, s közben egyes kontinentális filozófusok (Nietzsche, Foucault, Derrida, Bataille, Merleau-Ponty) nézeteivel való hasonlóságokra mutat rá. Dewey esztétikáját nem a kanti, hanem a hegeli tradíció örökösének tartja (holizmusa, organicizmusa és historicizmusa okán), egyes nézetei azonban az újabb esztétikai koncepciók irányában mutatkoznak igazán párbeszédképesnek (befogadáselméletek, a test filozófiája és esztétikája). Dewey arra törekszik, hogy a művészetet kiszabadítsa az elitista kritika zárt „rekeszeiből", hogy a mindennapok részévé tegye – ne csak dísz legyen vagy egy távoli álomvilágként funkcionáljon, hanem a nyújtott élmény révén újabb és újabb impulzusokkal gazdagítsa életvilágunkat. Dewey esztétikájának központi fogalma az élmény, mely értelmezésében életünk olyan különleges jelentőségű eseményét jelenti, mely illanó és törékeny volta ellenére kiválik a többi élmény közül, s hosszú idő után is emlékezetes marad. Ha az ilyen élmények vagy tapasztalatok mibenlétéről és természetéről akarunk bármit is megtudni, a műalkotások nyújtotta, egész lényünket átjáró esztétikai tapasztalathoz kell fordulnunk. A művészet feladata az amerikai filozófus szerint az élettapasztalat egységesítő elrendezése; a létélmény és az esztétikai élmény tehát szétválaszthatatlanul összefonódik, kölcsönösen átjárja egymást. A művészet létformáló erővel bír. Ennek a tapasztalatnak, tehát az esztétikai hatásfolyamatnak kell irányadónak lennie a művek értékelése és teoretikus reflexiója esetén is. Dewey szerint a műalkotás csupán *in actu*, a befogadás pillanatában létezik, ezért egy jelentésében végérvényesen sohasem lezárt, hanem a további tapasztalatok irányában nyitott, alakuló, alapvetően dinamikus képződményként fogható fel.

A művészi gyakorlat és elmélet, a megértés és az interpretáció, illetve az esztétikai érték problémáit tárgyaló fejezetek után következik a monográfia (számomra) legizgalmasabb fejezete, melyben a szerző a populáris művészet esztétikai kihívásaival néz szembe. Shusterman hat pontba foglalja össze a populáris kultúrával kapcsolatban leggyakrabban felmerülő esztétikai kifogásokat. Előbb röviden ismerteti az egyes állításokat, majd felsorakoztatja a velük kapcsolatos elméleti és történeti ellenérveit. Cáfolja azt, hogy a populáris kultúra alkotásai által nyújtott élvezet hamis (felületes és illanó) élvezet volna,

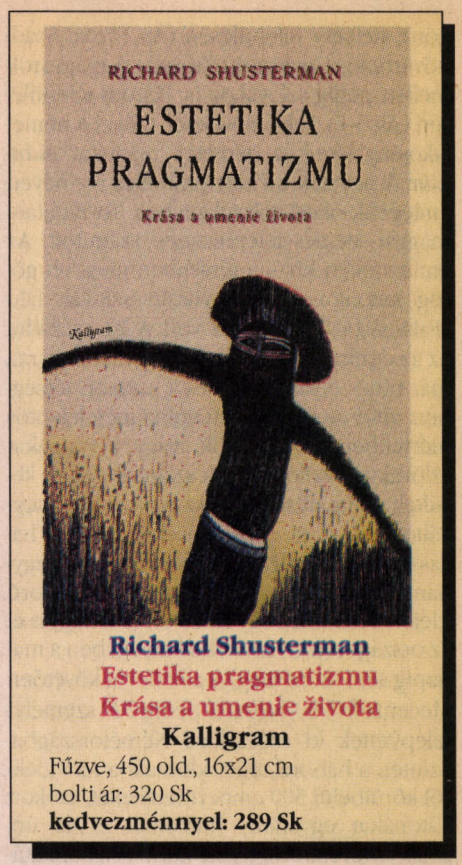

Richard Shusterman
Estetika pragmatizmu
Krása a umenie života
Kalligram
Fűzve, 450 old., 16x21 cm
bolti ár: 320 Sk
kedvezménnyel: 289 Sk

mely csupán pillanatnyi gyönyörérzést kelt. Szerinte ugyanis a rövid ideig tartó, efemer és mulandó élvezet ugyanúgy élvezet, mint a maradandó hatást implikáló esztétikai élmény. Értéke épp mulandóságában van, abban, hogy vágyat ébreszt más hasonló élvezetek iránt. A tartósság kívánalma pedig olyan elérhetetlen (teológiai gyökerű) célként lepleződik le, melyet a magas kultúra aszketikus kritikusai támasztanak a (magas) művészettel szemben. Vitázik azzal a nézettel is, hogy a populáris kultúra művei túl felületesek ahhoz, hogy komoly intellektuális elvárásoknak is megfeleljenek, hogy a művek sztereotípiákból és klisékből építkező jelentésszerkezete nem kellően összetett és kifinomult ahhoz, hogy valódi kihívást jelentsen az igényes olvasók számára is. Ez a jellemzés, bár nem teljesen alaptalan, mégis leegyszerűsítő és torzító, mondja Shusterman. A populáris irodalom, zene és film számos alkotásáról ugyanis elmondható, hogy él a többszörös kódolás és a tudatos intertextuális beágyazás eljárásaival. A modernizmus kultúrája a magas irodalmat az innovációval, a kísérletezéssel, az eredetiségre való törekvéssel kapcsolta össze, szembeállítva vele a populáris műfajokat, melyek a standardizált, változatlan irodalmi formák átörökítésében és monoton ismétlésében érdekeltek. Az eredetiségre való feltétlen törekvést Shusterman az írói szubjektivitás és művészi zsenialitás romantikus mítoszának huszadik századi nyúlványaként fogja fel, miközben hangsúlyozza, hogy a magas irodalom alkotásai is ugyanúgy konvenciókból és toposzokból építkeznek (a posztmodern irodalom és művészet gyakran reflektálja ezt a tapasztalatot), bármiféle innováció is csupán ezek hátterében képzelhető el.

A szonettnek és a tévésorozatnak ugyanolyan szigorú műfaji szabályoknak kell megfelelnie, ami viszont nem gátolja a szerzői kreativitás érvényesülését. A populáris regiszter életképességét bizonyítja az új műfajok (film, videoklip, TV-sorozat) megszületése is. Egy következő vélekedés szerint a populáris művek nélkülözik az adekvát művészi formát. Mivel teljesen a „tartalomra" összpontosítanak, mely szinte elnyeli a formát, a művészi-formai kidolgozottság a művek megalkotásában csupán alárendelt, elhanyagolható szerepet játszik. Ezzel a tézissel Shusterman azokat a populáris műveket állítja szembe, melyek fokozottan élnek az intertextuális stratégiák kínálta lehetőségekkel, értve ez alatt nemcsak az idézés, az imitáció vagy a paródia technikáit, hanem a szövegek poétikáját, stílusát és fikciós létmódját hangsúlyozó önreflexív eljárásokat is.

A könyvben két részletesebb műelemzés található, az egyik T. S. Eliot *Egy hölgy arcképe* című versének, a másik pedig egy Stetsasonic nevű rapzenekar *Talkin' All That Jazz* című számának interpretációja. Ez talán mindennél többet elárul Richard Shusterman pragmatista művészetfelfogásának jellegéről. *(Kalligram, Pozsony 2003)*

Benyovszky Krisztián

KÖLTÉSZET

Barak László
Miféle szerzet vagy te?
Válogatott versek
Kalligram

A szlovákiai magyar líra enfant terrible-jének eddigi kötetei sorra meglepetésként érték az olvasót s esetenként termékeny viták számára nyitottak utat. E mostani válogatás versei legjavát mutatja be. A kötethez tartozó CD-n a költő verseit Gál Tamás és Kiss Szilvia színművészek adják elő, a lemez zenéjét Zsákovics László szerezte, rendező: Gágyor Péter.
Kötve, 176 old., 16x24 cm
bolti ár: 280 Sk **kedvezménnyel: 249 Sk**

Báthori Csaba
Üvegfilm
Kalligram

A költő, prózaíró szerző műfordítóként is jelentős (Hölderlin, Hughes, Goethe, Beckett és Rilke művének tolmácsolója) pályáján ismét saját verseskönyvvel jelentkezik. A kötet soraiban egy kétkedő, kereső, valamiképpen folyton késleltetett, humoros figura összesíti lírai benyomásait. A megállás nélküli elágazások művészete ez.
Kötve, 152 old., 12x18 cm
bolti ár: 250 Sk **kedvezménnyel: 219 Sk**

Borbély Borisz
Cipőmben kavics
AB-ART

A *Start Könyvek* sorozat 12. kötete. A három szakaszba sorolt versek a szerző érzelmi és lényegi (át)változásának folyamatát mutatják, fokozatosan növelve a helyzet és a szövegek belső feszültségét. A költő első önálló kötete.
Fűzve, 64 old., 14x21 cm
bolti ár: 120 Sk **kedvezménnyel: 109 Sk**

Tóth László
Átváltozás avagy
Az „itt" és az „ott"
Összegyűjtött versek, kritikák
Kalligram

A József Attila-díjas költő három és fél évtizedes lírai termésének eddigi legteljesebb összefoglalása. A versek mellett nyomon követhetjük költészetének recepcióját, olvasói-kritikusi értelmezését, illetve annak változásait is az időben. Németh Zoltán utószavával.
Kötve, 700 old., 16x24 cm
bolti ár: 390 Sk **kedvezménnyel: 329 Sk**

Turczi Árpád
Egy mondat
Nap Kiadó

Az *Édu könyve* alcímű gondolatvers önéletrajzi ihletésű mű: sodró erejű vallomás az anyagi és a szellemi világ belső kapcsolatáról és a kapcsolatrendszer átjárhatóságáról, átláthatóságáról, befogadhatóságáról. Magánmítosz egy nagyobb, egyetemesebb, néhai világ labirintusában, melyben az eredet és a harmónia csíráit kutatva a költő a (boldogsága) helyét keresi és találja meg.
Fűzve, 128 old., 13x20 cm
bolti ár: 150 Sk **kedvezménnyel: 120 Sk**

Zemlényi Attila
Rodeó
AB-ART

A miskolci költő harmadik verseskötete, mely a szecesszió látomásvilágába vezeti olvasóját, ugyanakkor a mai veszélyeztetettségérzetet is megjeleníti. A boldogságra vágyó ember szembesülése a világ szörnyűségeivel. A könyvet Eszik Alajos rajzai díszítik.
Kötve, 64 old., 13,3x19 cm
bolti ár: 200 Sk **kedvezménnyel: 150 Sk**

Baranyay József
Nagyobb munkái
Kalligram

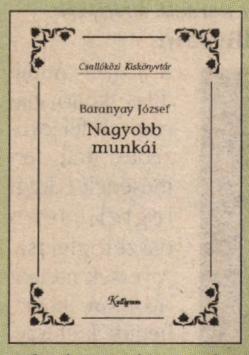

A szerző (1876–1952) nyolc könyve, melyekben a régi Csallóköz életével foglalkozik; az első Csehszlovákia két évtizedében átélt próbáival.

Kötve, 600 old., 13x20 cm
bolti ár: 349 Sk
kedvezménynyel: 289 Sk

Borsi Ferenc
Mi vagyunk a rózsák
Gyurcsó István Alapítvány

Az érzékiség képi ábrázolása a magyar népdalokban alcímű könyv a magyar népdalok ránk maradt töredékes világából semmit el nem véve és ahhoz semmit hozzá nem téve segít eligazodni a népdalok jelképeinek, képes beszédének megértésében. A szemelvényekben gazdag kötet az erotikus motívumok rendszerezésével szemlélteti vizsgált tárgyát, bibliográfiai adatolással és a vonatkozó szakirodalomra való hivatkozással.

Fűzve, 160 old., 14,8x21 cm
bolti ár: 140 Sk **kedvezménnyel: 100 Sk**

Jókai Mária
Hamvazószerdától
Szent Iványig Nyitra vidékén
AB-ART

Az ismert néprajzkutató az előző kötetéhez hasonlóan (*András-naptól farsangig Nyitra vidékén*) egy tájegység ünnepeit, szokásait, babonáit gyűjtötte össze könyvében, ezúttal a tavaszi időszakhoz kötődő néphagyományokra összpontosítva. Gazdag fényképdokumentációval.

Fűzve, 176 old., 14,7x21 cm
bolti ár: 200 Sk **kedvezménnyel: 179 Sk**

Liszka József
A szlovákiai magyarok néprajza
Lilium Aurum – Osiris

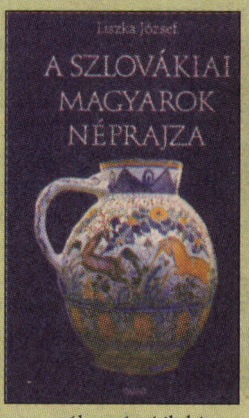

Tudománytörténeti jelentőségű és hiánypótló áttekintés, a mai Szlovákia területén élő magyarok népi kultúrájának összefoglalása. A kötetet terjedelmes irodalomjegyzék, illusztrációs anyag (térképek, rajzok, fényképek), valamint mutatók egészítik ki.

Kötve, 544 old., 17,5x24 cm
bolti ár: 760 Sk **kedvezménnyel: 700 Sk**

L. Juhász Ilona
Rudna I.
Temetkezési szokások és a temetőkultúra változásai a 20. században
Lilium Aurum

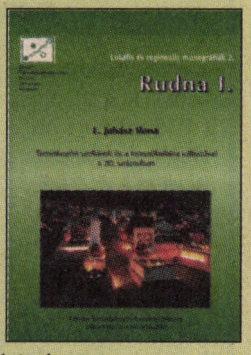

A kötet az egész magyar nyelvterület viszonylatában is egyedülálló vállalkozásként egy település, a nyelvhatár peremén található Rudna temetőjének teljes dokumentációját adja. A halállal, temetéssel kapcsolatos hiedelmek, szokások.

Fűzve, 344. old., 16,5x23,8 cm
bolti ár: 400 Sk
kedvezménnyel: 200 Sk

Magyar Zoltán
A mindentudó fű
Lilium Aurum

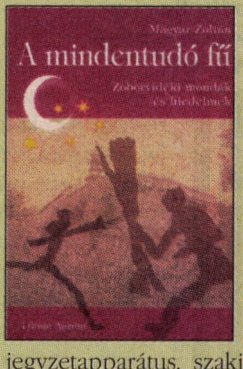

A Zoborvidéki mondák és hiedelmek alcímű könyv átfogó válogatás az egykori Nyitra megyei magyarság monda- és hiedelemvilágából. A bőséges monda- és legendagyűjteményt átfogó tanulmány, gazdag jegyzetapparátus, szakirodalom- és tájszójegyzék s több mutató egészíti ki. A közel- és a régmúlt máig eleven mesés történetei, babonái.

Fűzve, 232 old., 14,3x20,6 cm
bolti ár: 162 Sk **kedvezménnyel: 148 Sk**

Nagy Iván
A csallóközi dudáshagyomány
Kalligram

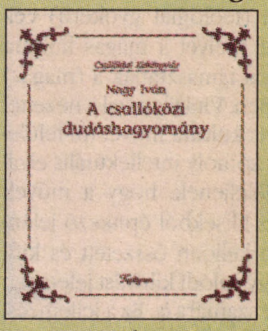

A *Csallóközi Kiskönyvtár* újabb kötete a hangszer és történetének átfogó monográfiája, különös tekintettel a népzenei műfaj csallóközi szociográfiai, dallami és szöveges vonatkozásaira. A könyv második része a dudanóta eddig föltárt teljes helyi anyagát teszi közkinccsé.

Kötve, 216 old., 17,3x20,6 cm
bolti ár: 230 Sk
kedvezménnyel: 199 Sk

Pukkai László
Mátyusföld I.
Lilium Aurum

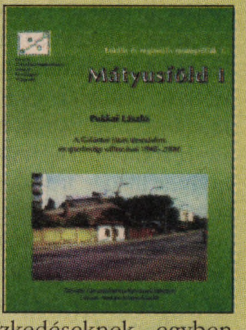

A kötet szerzője a Mátyusföld néven ismert tájegység gazdasági-nemzetiségi átalakulását mutatja be 1945–2000 között, kiemelt figyelmet szentelve a második világháború utáni magyarellenes intézkedéseknek, egyben átfogóan felmérve a Galántai járás társadalmi és gazdasági változásait.

Fűzve, 197 old., 16,5x23,8 cm
bolti ár: 250 Sk
kedvezménnyel 210 Sk

Puntigán József — Puntigán Tünde
A losonci református temető
Lilium Aurum

A *Notitia historico-ethnologica* sorozat legújabb kötete Losonc legrégibb temetőjét, a református temetőt mutatja be. A téma megértéséhez szükséges adatok mellett a könyv gerincét a lejegyzett sírfeliratok és egyéb adatok feldolgozása képezi. Ezek az elhunytakra vonatkozó tudnivalókon kívül a síremlék készíttetőjéről és készítőjéről is vallanak. A csatolt adattár értékes forrásanyag. Számos képpel.

Fűzve, 312 old, 11,7x19,5 cm
bolti ár: 200 Sk
kedvezménnyel: 179 Sk

Balázsy Géza
Manódombi huncutok
AB-ART

A szerző-illusztrátor újabb mesekönyve. A színhely gyerekkorunk játékainak kedvelt színtere. A játékos, mókás, gyerekekhez közelálló huncut manók több-kevesebb sikerrel oldják meg ügyes-bajos dolgaikat.

Kötve, 64 old., 17x24,5 cm
bolti ár: 200 Sk **kedvezménnyel: 179 Sk**

Cséplő Ferenc
Mátyusföldi rosszcsontok
Lilium Aurum

A szerző ifjúsági naplóregénye a hét évvel ezelőtti Rosszcsontok című könyv folytatása. A kötetben a mátyusföldi, akkor még kisfiú főszereplő élettörténetének további állomásait követheti nyomon az olvasó. Ismét megelevenednek a fővároshoz közeli Rétfalva mindennapjai, az immár szlovák nyelvű iskolába kényszerülő diák szemszögéből. Jaksics Ferenc rajzaival.

Fűzve, 192 old, 14,8x20,8 cm
bolti ár: 166 Sk **kedvezménnyel: 159 Sk**

Dašková – Gaál – Komarek
Három város
Q111

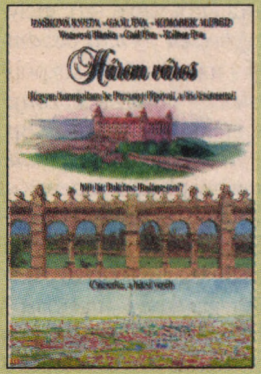

Három város, Pozsony, Budapest, Bécs, három szerző, Kveta Dašková, Gaál Éva, Alfred Komarek, három illusztrátor: három regényes, történelmi-kulturális városnéző mesekaland gyermekek számára. A kis olvasót Pozsonyban egy kísértet, Pesten egy kutyus, Bécsben egy veréb kalauzolja végig. Danka Votavová, Gaál Éva és Eva Kellner színes rajzaival.

Kötve, 128 old., 21,5x27,5 cm
bolti ár: 199 Sk **kedvezménnyel: 189 Sk**

Dénes György
Vaskabóca
Lilium Aurum

A természetet, az évszakokat, az állatokat, a gyermekkort és a szülőföldet, különösen a csodaszép gömöri tájat játékossá varázsló Dénes György-gyermekversek mostani válogatása a legismertebbeket adja közre. A nyolcvanéves költő verseskötetéhez unokája, Matrka Simon készített illusztrációkat.

Kötve, 128 old., 15,8x21,6 cm
bolti ár: 169 Sk **kedvezménnyel: 159 Sk**

Gágyor József
Csúfondáros könyv
Lilium Aurum

A gyermekfolklór egyik nagy csoportját a csúfolók alkotják. A mondókák használatával megélénkül a gyerekek fantáziája, gazdagodik érzelemviláguk. A szerző a könyvet gyerekeknek szánja, de a felnőtteknek is segédanyag lehet a nevelésben.

Kötve, 164 old., 17x16 cm
bolti ár: 183 Sk **kedvezménnyel: 164 Sk**

Gágyor József
Játékos állatkert
Lilium Aurum

A csodaszép kötet (alcíme: Állatok a népi mondókákban és gyermekjátékokban) kiolvasók, csúfolók, hintáztatók, lovagoltatók, találós kérdések, mondókák és játékok szöveges és kottás változatával szólítja játékba közönségét, a gyermekeket (és a szülőket, a nagyszülőket, az óvó és tanító néniket). Csaknem száz állatos dal és vers ábécérendben.

Kötve, 204 old., 16,5x17,5 cm
bolti ár: 182 Sk **kedvezménnyel: 169 Sk**

Kozsár Zsuzsanna
Mesék a Kesze-kusza erdőből
AB-ART

A szerző harmadik mesekönyve a mindennapi csodák világát nyitja meg a kis olvasók előtt. A történetek szereplői a Kesze-kusza erdő lakói, akik az oroszlánkirály uralkodása alatt élik kalandokkal teli életüket. Schürger Zsuzsanna illusztrációival.

Kötve, 64 old., 17x24,5 cm
bolti ár: 160 Sk
kedvezménnyel: 149 Sk

Kövesdi Károly
Fókakönyv
Méry Ratio

A költő legújabb gyermekkönyve válogatást nyújt legszebb, legismertebb gyermekverseiből. A huszonhárom költeményt (köztük a *Manóház*, a *Dongódal*, a *Barnabás*, a *Ha én locsikocsi lennék* stb.) Takács János csodaszép festményei illusztrálják.

Kötve, 32 old., 15,4x21,5 cm
bolti ár: 140 Sk
kedvezménnyel: 129 Sk

N. Tóth Anikó
Dülle és Kandika
Kalligram

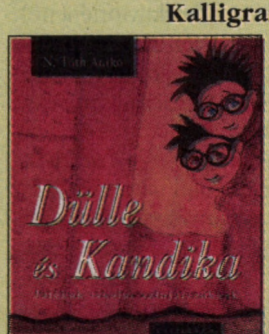

A kötet hat mesés kalandot tartalmaz (az illusztrátor Balázsy Géza, a dalszövegeket Béres Gábor zenésítette meg). A könyv nemcsak színjátszó gyermekek számára szórakoztató és lebilincselő forgatókönyv, mesés élmények tárháza kicsiknek és nagyoknak.

Fűzve, 128 old., 17x20,5 cm
bolti ár: 160 Sk **kedvezménnyel: 149 Sk**

Az elméleti játéktér teherbíráspróbája

„Mielőtt megjelentetnénk az alábbi írást, szeretnénk leszögezni, hogy B. K. urat megalapozott tudású, jól tájékozódó szakembernek tartjuk, és az alább közöltek lényegében csak akcidentális (véletlen) kapcsolatban vannak bármely tudatos szerzői szándékkal."

A megjelentető

A jelek szerint mi, paradicsomrajongók (paradicsom = húsos, leves, piros bogyótermésű konyhakerti növény; solanum lycopersicum, ill. ennek termése) nem azért esszük kedvencünket, mert finom, mert szeretjük, hanem mert a paradicsom gyógyít is. Erre akkor jöttem rá, mikor a szerző (a továbbiakban: **B.**) *A jelek szerint* című tanulmánykötete első írását olvasva (*A jelek szerint... [A detektívregény-olvasás tapasztalatairól]*) ráébredtem, hogy a detektívtörténetet (vagy krimit?) az IRODALOM felől nézve úgy illik olvasni, mint olyan alkotást, melynek esetében a tömegirodalom kategóriáján belül helytálló szeretem, izgalmas, szórakoztató „értékfogalmakat" egy merőben más megközelítési mód váltja fel. **B.**-t idézve, a detektívtörténetek *„a befogadói attitűdöknek és tágabban a művészi szemiózis folyamatának, jellegzetes mozzanatainak »példázatos bemutatását« teszik lehetővé"*. (25.) Ez a **B.** által választott játékszabályok figyelembevétele és tiszteletben tartása mellett teljesen helytálló megállapítás- ugyanakkor kisajátító és elidegenítő attitűdje következtében a műfajt (az én olvasatomban) önazonosságától próbálja megfosztani. **B.** szemérmes olvasatában a detektívtörténet (krimi?) a „komoly", a modern és a modernen túli (nevezzük posztmodernnek?) IRODALOM műfajvesztésének mentőöve. Kicsit olyan, mint a túlméretezett, és az elit kék szalag megszerzése érdekében túl veszélyes vizeken hajózó Titanic aluldimenzionált (de azért mégiscsak létező) mentőcsónakja, amely a megtizedelt túlélőknek végül lehetővé tette, hogy partot érjenek.

A jelek szerint, **B.** olvasatában, a detektívtörténet metafizikai kvalitások magasságai felé ácsingózik, akár pl. úgy is, mint a beavatási regények parafrázisa. (De vajon mennyire sziszifuszi ez a küzdelem?)

Amit **B.** a klasszikus detektívtörténetről és játszótársáról – a határhelyzetben (irónia, parafrázis, paródia stb.) működtetni kívánt, jobb szó híján ugyancsak detektívtörténetről – mond, a szerző megalapozott elméleti felkészültségénél fogva, játékba hozza a szerzői szöveget. Gondom főként azzal van, amit ez a szerzői szöveg elhallgat.

Az *Oidipusz és Salamon, avagy a detektívtörténet antropológiája* című tanulmányban **B.** is utal arra, hogy *„bizonyos poétikai fogalmak jelentését illetően nem okvetlenül alakult ki konszenzus (egyáltalán nem biztos, hogy a detective story/novel, mystery story, crime story, roman policier, detektivka, bűnügyi regény szinonim fogalmak volnának, holott használatuk gyakran ezt a benyomást kelti)."* (171.) Úgy gondolom , a fogalmi szinten többszörös jelentéssel bíró probléma megkerülésének gesztusaként olvashatóak a folytatásban a műfajtudatra, konvenciókra és a műfaji invariánsokra vonatkozó villanásnyi utalások. Ez a tisztázatlanság különösen a Škvorecký-szövegekre, illetve a Bényei-könyvre való utalások esetében okoz gondot. Škvorecký a *Nápady čtenáře detektivek* szerzőjeként éles határt von a detektívtörténet és a krimi között: „A pontosság kedvéért: a krimit (amely egy bűnügy történetét meséli el) ...úgy értelmezzük, mint egy olyan, a bűnténnyel foglalkozó regényt, melynek szerzőjét a bűntett társadalmi, lélektani genezise érdekli, és nem a nyomozás módszerei (hisz a gyilkos a kezdettől fogva ismert), s ez a mű – a legjobb esetben – a társadalom kritikájának eszköze. Ezért olyan művek is ide sorolhatók, mint Dreiser *Amerikai tragédiája* vagy Dosztojevszkij *Bűn és bűnhődése*. A detektívregény szerzőjét ezzel szemben kizárólag a nyomozás módszerei és az ismert bűntény ismeretlen elkövetője ellen folytatott nyomozás érdekli." (Škvorecký, Josef: *Nápady čtenáře detektivek*. AIEP, 1990; 134–35., saját ford., D. A.)

A jelek szerint Újabb átjárók a Morgue utcába című írása – Bényei könyvére utaló alcíme alapján – viszont a krimiről (is?) szól, ismét a metafizikával, illetve a posztmodernnel társítva (tágítva) a műfajt.

A *Világirodalmi Lexikon* vonatkozó kötetének szócikke (Cam–E) következetes a detektívtörténet kifejezés használatában, amelyet a kalandirodalom, ezen belül pedig a bűnügyi irodalom önálló műfajaként tárgyal. Helyét az irodalom és a logikai játékok (sakk, barkochba) közötti térben látja, s mint alkalmazott művészetet, a szórakoztató irodalom kategóriájába sorolja. Detektívtörténetek szerzőiként sorolja fel E. A. Poe-t, A. C. Doyle-ot, A. Christie-t, Raymond Chandlert stb. Ugyanakkor azonban a *Britannica Hungarica* 5. kötetében olvasható címszó a következőket mondja: *„detektívtörténet, közkeletű nevén KRIMI"*. A műfaj képviselőiként felsorolt szerzők névsora lényegében azonos a *Világirodalmi Lexikon* névsorával.

Akkor tehát detektívtörténet vagy krimi? **B.** láthatóan igyekszik következetesen ragaszkodni a vizsgált műfaj detektívtörténetként való megnevezéséhez, de éppen ezért (a Škvoreckýre való utalások súlyát is figyelembe véve) Bényei szóhasználatának jelöletlenül, megvitatlanul hagyott elfogadása, átvétele zavaróan hat.

A Morgue utcát szövegtérbe vonó íráshoz kapcsolódik *A jelek szerint* egy másik, ugyancsak meg nem játszott (ki nem játszott) lehetősége is. **B.** Bényeit idézi, aki szerint a klaszszikus detektívtörténet *„»emblematikusan jelképezi az európai modernség egyes meghatározó gondolkodásbeli, megismerési alapfeltevéseit, módszereit és olvasói stílusát, s mint ilyen a modernség lényegét képes – épp klisészerűsége és letisztult egyszerűsége miatt – kifejezni.« Ezért a krimi műfaji sablonjainak kikezdése a posztmodern regényírók esetében »a modernségprojektum szimbolikus kikezdésével vagy lebontásával egyenértékű«"* (101–102.).

Ismét: túl tág a játék tere, és kevés az egyértelműen megnevezett fogalmi kapaszkodó. Eltekintve a Škvorecký révén jelentést nyerő realizmusproblémától, nem világos, hogy melyik modernségprojektumról van szó, a számos létező közül. A Proust, Joyce, Musil nevével meghatározható „elbeszélőietlen *esetlegesség"* projektumáról van-e szó, melynek műveit a *„kétségbeesett formai elszántság"* jellemezte, ahol a romantika Én-központúságát a *„személytelenség"*, majd a *„közöny"* váltja fel? (Kermode, Frank: *Mi a modern?* Bp. Európa, 1980; 254.) *A tulajdonságok nélküli ember* című Musil-regény pl. többdimenziós, töredékes, hiányzik belőle az elbeszélés befejeződésének lehetősége. A befejezetlen krimi viszont fából vaskarika. Ugyanakkor az, amihez a műfaj valóban ragaszkodik (talán mert mégis közelebb áll a matematikához, mint a SZÉP-irodalomhoz), főként és elsősorban a FORMA. Szigorúan formai követelmények alapján a krimi talán elképzelhető mint a modernnek szánt fricska, de a műfaj szerepének ily irányban történő túlértékelése számos, veszélyesnek tűnő buktatót rejt, és égetően aktuálissá teszi a GICCS jelentésének alapos körbejárását.

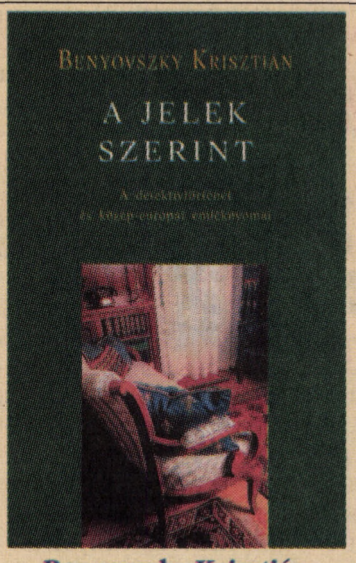

Benyovszky Krisztián
A jelek szerint.
A detektívtörténet és középeurópai emléknyomai
Kalligram
Kötve, 280 old., 12x18 cm
bolti ár: 210 Sk
kedvezménnyel: 189 Sk

A jelek szerint **B.**-t olvasva az a zavaró érzésem támadt, hogy **B.**, mikor más szerzők szövegeit hangsúlyosan emeli mondandója középpontjába – beleolvad a szövegbe, ahelyett, hogy uralni próbálná azt. Nem teszi eléggé próbára saját elméleti játéktere teherbírását, és így elmulasztja azt a lehetőséget, hogy a kötet írásai, tanulmányai egy elképzelhető monográfia párbeszédet folytató, egymást továbbgondoló fragmentumaiként funkcionáljanak.

Hiányát érzem egy olyan bővebb – eredeti – listának is, melyből kiderülne, mely detektívszövegekre építve gondolja **B.** a detektívtörténetről (krimiről?) azt, amit mond. Tudjuk, hogy tudja, mások mit tudnak, de arról már keveset tudunk meg, hogy **B.** a közép-európai detektívtörténet Škvoreckým, Čapeken, Vilikovským, Lengyelen, Némethen, Szilasin, Taron túli, mely beavatási szövegei alapján gondolja el a műfajt (beavatási szöveg alatt arra a detektívtörténetre / krimire gondolok, amely a klasszikusnak nevezhető kereteken belül érvényes elsősorban). A **B.** által említett két cseh szerzőt leszámítva, a megidézett SZÉP-IRODALMI SZÖVEGEK csak áttételesen képesek utalni a szabott műfaji keretek között magukat komolyan vevő variánsokra.

A tanulmánykötet számomra legizgalmasabb írása *A beavatás poétikája (Archaikus struktúrák a detektívtörténetben).* A problémafelvetés, a megoldás keresése és a válasz megtalálásának igénye egy korrekten megszerkesztett krimi (detektívtörténet) vonalvezetését idézi. Eltúlozva tán, de a szöveg akár a hagyományos detektívtörténet szerkezetének parafrázisaként is olvasható. Ebben az írásban mutatkozik meg igazán, hogy **B.** talán nem elsősorban egy aktuális elméleti trend követőjeként foglalkozik csak a műfajjal, hanem esetenként akár fogékony és jó vadászösztönnel megáldott olvasója is lehet.

Nem áll szándékomban vitatkozni a **B.** által a beavatási regények műfajtipikus háromszöge alapján továbbgondolt ábra jelentésével (66.; 71.), csupán megjegyezném, hogy a detektívtörténet háromszögének közepére helyezve akár a MEGOLDÁS is megjelenhet, amely akárcsak a beavatási regények isteni lénye – figyelembe véve a műfajspecifikus elvárásokat – NEM MEGKÉRDŐJELEZHETŐ. Ilyen értelemben a gyilkos sem elsősorban titok fedte mivolta miatt van a viszonyrendszer középpontjában, hanem mert az ugyanott elhelyezett áldozat mellett, s vele együtt, a kezdettől fogva övé az elrejtett TUDÁS, melynek beavatottjává az ADEPTUS-olvasó a kísérő Szűz (talán a SZÖVEG?) közvetítésével válik, a műfaj szabályait uraló BEAVATÓ-szerző segítségével. (A beavatás poétikája a műfaj olvasói játékszabályaihoz való igazodás példája is. **B.** egy ismert szerző műve kapcsán, bár kénytelen leleplezni a gyilkos személyét, a beavatatlanok előtt [ti. akik az adott művet esetleg még nem olvasták] a mű címének eltitkolásával hagyja érintetlenül a majdani olvasó számára a megoldás keresésének izgalmát, feszültségét.)

A jelek szerint szövegeinek színskáláján a Miroslav Petříček könyvét bemutató írásé a vérvörös. A *Műfaj/bölcselet avagy a „kemény krimi" találkozása a filozófiával a törvény boncasztalán* egyrészt példája a magát a vizsgált szövegnek alárendelő szerzői magatartásnak, másrészt a „szociálisan" láthatatlan holttest petříčeki kategóriája zavarba ejtően és zavarkeltően talányos. A gyilkosság szemiotikai jelenségként való vizsgálata a műfaj jelmegfejtő jellegénél fogva akár evidensnek is tekinthető, de az erőszakos halálnak „a *meghalás kellő pillanatának elidegenítéseként*" (126.) történő megfogalmazása olyan rejtelmes metafizikai távlatokat villant fel, melyek bűvöletében könnyen ingoványos talajra tévedhetünk (hacsak nem *A rózsa neve* a vizsgált történet címe).

A korábban már említett *Oidipusz és Salamon, avagy a detektívtörténet antropológiája* című Čapek-tanulmányra visszatérve nem tartom szerencsésnek A. Christie-t a Čapek utáni detektívtörténet klasszikusának nevezni (198.). A megfogalmazás Čapek kiemelését, a detektívtörténet-kánon egyik középpontjába emelését feltételezné. Erre utaló nyomokat azonban **B.** szövege nem kínál fel. Némileg elnagyolt a grafológiát és a pszichoanalízist érintő megállapítás is: *„Čapek mindkét, akkoriban még viszonylag fiatalnak számító vagy éppen formálódó diszciplína tudományosságát szkepszissel fogadta..."* (199.) A kézírás elemzésének gyökerei valójában a 17. századig nyúlnak vissza, de tény, hogy a 20. század kriminalisztikája és detektívtörténet-szerzői fokozott érdeklődést mutatnak e tárgy irányában. A pszichoanalízis lehetőségeinek ironikus zárójelbe tétele ugyan megjelenítődik a *Naprostý důkaz* elemzése kapcsán, de az ugyancsak szövegtérbe vont *Básník, Závrať*, illetve az *Experiment profesora Rouse* című novellákkal kapcsolatban a pszichoanalízist az irónia irányába kifuttató érvelés már hiányzik. *A jelek szerint* című tanulmánykötet a műfaj néhány elméletírójának és néhány szövegének **B.** tolmácsolásában és hozzájárulásával megelevenedő, de monológokra építő tere.

A jelek szerint a kötet élén és végén álló két szöveg, az *Idézés* és az *Újraidézés* funkciója a keretadás. Céljuk a műfajhoz kötött „viktoriánus" illúzió életre hívása és az olvasótól való elidegenítése – megteremtve az objektivitáshoz nélkülözhetetlen távolságot és perspektívát. Mindkettő rövid, tömör szöveg, így szavaik jelentésével szembeni igényeink is felfokozottak: *„Testet-lelket melengető puncsot szolgálnak fel faarcú, pakompartos inasok. Meghitt duruzsolás, csak itt-ott hangzik fel egy-egy hangosabb kacaj. Egymásnak koccanó jégkockák hangja"* – írja **B.** az *Idézés*ben (15.). És a szövegben megbúvó, üzenő jelek miatt kételyeim támadnak. A forró puncsba kísérletként dobott jégkockák nem koccantak zajosan, talán mert a jégkocka is whiskyt kíván. De ez már nem a jó öreg (pszeudo)viktoriánus Anglia, hanem a hard-boiled school Amerikája, és talán egy másik történet. *(Kalligram, Pozsony 2003)*

Dusík Anikó

A SOROZAT TOVÁBBI KÖTETEI

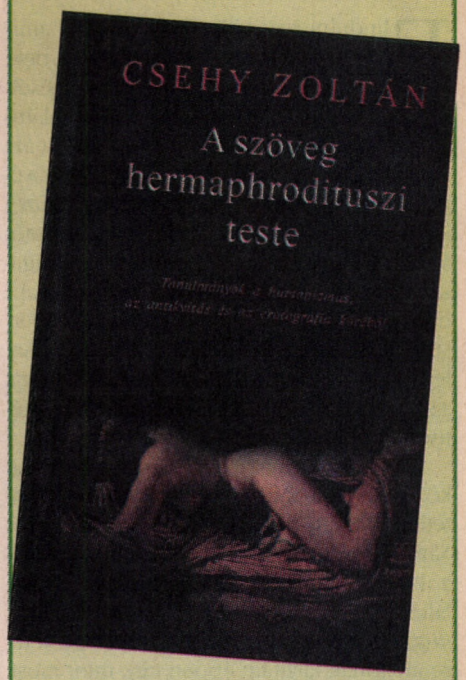

Csehy Zoltán
A szöveg hermaphrodituszi teste
Kalligram
Kötve, 312 old., 11,7x18,5 cm
bolti ár: 259 Sk
kedvezménnyel: 229 Sk

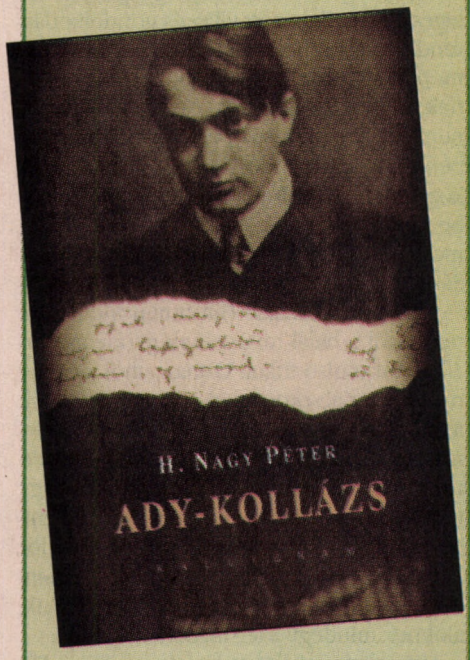

H. Nagy Péter
Ady-kollázs
Kalligram
Kötve, 248 old., 12x18 cm
bolti ár: 190 Sk
kedvezménnyel: 169 Sk

Mindannyian ott vagyunk

Jegyzetsorok Fehér Sándor bemutatkozó verskötetéről

Elindulni egy kalandos utazásra, amit földi létnek hívnak. Barangolni, bele a múltba, bele a tájba, át az érzések hídján a megélés tartományaiba. Megtalálni a meg nem írt és a megírható vers között azt a hajszálnyi, isteni áldásból fakadó lehetőséget, amikor a mindennapok ugató sortüzei között megpróbálunk a belső énnel azonosulni, kifordítva a lelket, megmutatkozni igazi mivoltunkban. Ezt kellene csinálni napi hajtás helyett. Persze mondani könnyű! Verset kéne írni, és verset kéne olvasni, hogy legalább valamilyen hitvány keretet adjunk a saját képünknek, ha már egyszer e világi létünk olyan, amilyen. Cápafogak közötti!

Idő, tér, érzelmek és érzések cápafogai között nem maradhat meg senki sem érintetlenül. Nem maradhatott meg hát Fehér Sándor sem, akinek verseivel még valamikor a múlt század nyolcvanas éveinek végén találkoztam először, s akinek egyénien érdes, szikár világú költeményeit akkor is figyelemre méltónak találtam éppen úgy, mint most. Aztán elvesztünk egymás mellől ebben a cápafogakkal teli világban, nem úszta meg egyikünk sem a fokozatosan gyarapodó sebesüléseket. Ezeknek a sebesüléseknek vérével íródhatnának versek is, de ehhez túl mélyek a sebek. Marad hát a múzsa kegyes csókja által ihletett pillanatsor.

Mi az, ami Fehér Sándor költészetében vonzó? Mindenekelőtt az a fajta ritka őszinteség, amely már szinte fáj. Egy igen különleges, elvonatkozatott világ és gondolkodásrendszer ismerhető meg e versekből. Nem mondható posztmodernnek, modernkedőnek, nem hagyományos, nem andalgó líra, nem pattogó ritmusú epika, hanem idézőjelben csak „fehérsándori" költészet ez. Próbálkozzunk meg hát belépni ebbe a világba, ebbe a különleges létformába, ebbe a mindent megismerni kívánó világba, amelybe Fehér Sándor költői énje a kalauzunk.

Ismeretlen kőhaza. Hát innen indul. Onnan, ahol a halál mítoszának gyönyörét őrzik, mint utolsó titkot. Onnan, ahol a cápák nyelve alatt ácsorog az idő. Megszületésünk az első seb a lelken, s utána a megismerés, maga a lét folyamata ezernyi foggal és ezernyi karommal tépi le a húst a vázról, hogy végül megint utat engedjen a lemeztelenített léleknek. Ezt az utat járja Fehér Sándor is, s mindannyiunknak végig kell ezen mennie, csak van, aki észre sem veszi. Róluk, akiknek mindegy a lét, most nem szólok.

Mítoszteremtő láttatásra képes a költő. Valahol Franciaországban lépkedhetek, egy költő szemével látva, egy pontos objektíven és az érzelmek hálózatán megszűrve megtapasztalni, milyen keserű és nemesen édes egyszerre az emlékezés egyetlen pillanatra. Az ottra és az akkorra. Egy másik versben pedig látni azt, hogyan feszül meg a festőbárát ecsetje alatt az utolsó Krisztus. Micsoda világ ez? Miért fáj, miért sajog ennyire? Mert úgy érzi, konyhanyelven szól újabban a költészet. Mert úgy érzi, a feltámadás műhelyében a jelkép már csak a képzelet csupasz torzója. Tele van kérdésekkel ez a világ. Mer-e valaki még itt őszinte lenni? Meri-e vállalni a megmérettetést, a bírálatot, a repkedő köveket, a feszítsd meg-et üvöltő tömeggel való szembenézést. Pedig Fehér is tudja, mindenki Barabást kiált de mindezek ellenére az összhang az isteni elrendelésnek szót fogadva Jézusnak hangzik. Hát ettől ilyen fájdalmasan barna árnyalatú ez a költészet. Nem pesszimizmus ez, nem ború, csak ez a tényállás. Megkopik benne még a szerelem varázsa is. Elveszik-e a mágia ereje akkor, amikor a költő zavarba jön egy hulló falevéltől? Nem! De az igazság tükrében meg kell mártóznia mindenkinek. Magunk arcát festjük képzelt ikonjainkra, magunk vagyunk isten helyett isten, s a valóditól való félelem uralkodik a bizakodással együtt egy furcsa házasságban. Frivol humor pattan elő hát, hogy mentse a helyzetet. Ah, a koncert uram, az a koncert az, amelyen végleg elhúzzák a nótánkat, amely gyászzene és örömóda egyszerre.

Kettősség. Matematikai logika, negáció negációjának negációja és ennek megint az ellentettje fordított előjellel és felhatványozva a végtelenre. Vagyis egyszóval : megismerhetetlen. Csak megérezhető! S mennyire sok tud lenni ez a „csak"! Van ebben a kötetben egy vers, ami „Cigánynak" szól, azaz Cselényi Árpádnak, aki grafikáival jegyzi ezt a kötetet. Róla majd később. De a versről, amely hozzá szól, most. Mert Fehér azt az éjszakát írja meg ebben a versben, amelybe belegombolkodott egész Gömör. Ezt az éjszakát én is ismerem. Álmaival, Dúdor Pistával, pisztolyfekete mesével és a kisváros panoptikumának üvegcserepeivel. Eddigi életem nagyobbik hányadát ezek között a díszletek közt éltem le. Megismerve ugyanazokat az érzéseket, mikor a szabad magányon fog legkönnyebben Isten haragja, ahogyan azt Fehér írja. Megértettem, mitől tűnik ocsmánynak a tavasz, és még bolondabbnak a ragyogás, ahogyan azt a *Tavasz Európában* című versben megírta Sándor. Nem hiszem el saját halálom, nem tudok megbékélni a nélkülem való reggellel, ahogyan Fehér is azt írja, „a reggelt nem hiszi el senki". S hogy a világ csupán egy einsteini képlet lehet? É egyenlő emszer cé-négyzet! Mert lehet, hogy tényleg csak ennyi, s ebben a pillanatban is meg mindörökké csak néhány atom és molekula ideiglenes kapcsolatrendszere vagyok, vagyunk?

Hiszek, mert hinnem kell Fehér Sándornak, hogy kérdezni kell, ezernyit és még ezernyit és milliónyit és milliónyit. Mert választ adni, kijelenteni, definíciókba foglalni ugyan lehet, ideiglenesen megérteni és használni is, de akkor miért áll egy festő napok óta mozdulatlanul a kifeszített vászon előtt? Miért maradnak meg megíratlannak a versek, és miért íródnak meg végül is?

A kötet második felében lévő versek formája, belső ritmusa egyre elvontabbá váló jelentéstartalma és énkereső vibrálása húzzák az ívet. Ívet, amelynek még csupán az elejét láthatjuk, mert ennyit enged maga Fehér Sándor. Ehhez az ívhez rajzolta hozzá a maga világát Cselényi Árpád, azaz ahogyan inkább ismerjük, Cigány. Arctalan, torzó és árnyékos alakjai, kompozíciói „naplójegyzetek"-nek nevezett kötetbeli grafikái érdekes vizuális keretet adnak a versekhez. Érdekeset és érdeset. Szürke papírra szénnel, ceruzával, szépiával felrótt, igen dinamikus mozdulatokat sejtető és aprólékos részleteket mutató képekben folt csupán az arc, kiüresedett, félelmeket terelgető, antropomorf figurái pontos tanúi és támaszai a verseknek. Kapaszkodhat beléjük a szem, de nem gondtalan távlatot, hanem nehéz realitások súlyától megnyomorodott lelkek lenyomatát láthatja. Pontosan sugározva, vetítve a kötet utolsó verse *Epilógus* című zárlatának a hangulatát: „valaki lanton játszik / és nem mozdul // itt marad az embervilág / és nem mozdul." *(Plectrum, Losonc 2003)*

Szászi Zoltán

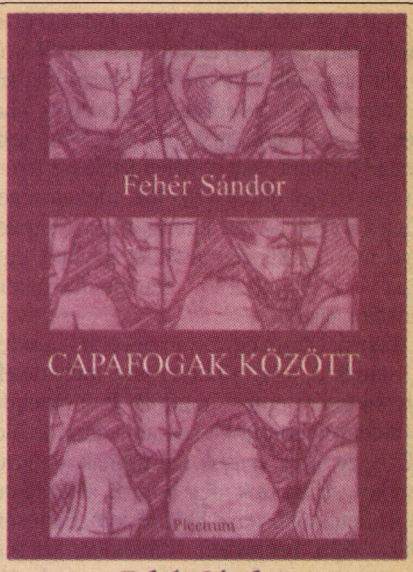

Fehér Sándor
Cápafogak között
Plectrum

Fehér Sándor versei 1987 óta jelennek meg az Irodalmi Szemlében, a Kalligramban, a Mozgó Világban és más folyóiratokban. Szerepelt a Nyugtalan indák antológiában is. Alanyi költészete érett férfilíra, amelyben a létre kérdez, és élőbeszédszerűen vizsgálja az immanencia és transzcendencia viszonyát. A kötetet Cselényi Árpád képzőművész pedagógus illusztrálta.

Kötve, 56 old., 15,2x21,3 cm
bolti ár: 136 Sk
kedvezménnyel: 100 Sk

Minden ember panaszláda

Avagy Monoszlóy Dezső újabb fejtörései

„Most már nehéz lesz valami újat kitalálni / hacsak a redukált értelemben nem úszkál / egy parányi titok / amit magunkba lehet inhalálni / elvégre a szétporladás is fenség / ha aszkéták ételévé válik / s a lefokozhatatlanságig / még hosszú az út / ki tudhatná ezt a végtelennél jobban?"

(Monoszlóy Dezső: Gutaütöttek balladája)

Monoszlóy mester tehát ismét szót kér (vajon hányadszor már?); a csaknem negyven könyv büszke „szülőatyja", a bohém és az életélvező, aki az élettől az eddigi nyolcvan esztendeje alatt (merthogy az idén december 28-án már a nyolcvanadik születésnapját ünnepli) nem egy parádés pofont, s nem kevés kíméletlen rúgást kapott. Monoszlóy mindenesetre megőrizte alkotói önérzetét és emberi arcát, s ma is ugyanolyan lenyűgözően foglalja el helyét az íróasztal túloldalán, mint 1942-ben, amikor Budapesten első verseskötete, az *Égből üzenek* megjelenik.

Azóta ugyan sok (zavaros) víz lefolyt a Dunán, de a lényeg nem változott – Monoszlóy művészetének fluiduma, fogékonysága a szavak iránt, újítókedve változatlan, és változatlanul van mersze emelt fővel járatlan utakon elindulni.

Annak ellenére, hogy most megjelent (eddigi utolsó, szlovák nyelvű) könyvének, a *Balada šlaktrafených* (Gutaütöttek balladája) című verseskötetnek rögtön az elején kertelés nélkül maga hívja fel olvasója figyelmét arra, hogy ezúttal valóban nehéz lesz valami újat kitalálni, terjedelmes (lírai és prózai) életműve szerelmeseit megnyugtathatom: a mester most sem váltotta be „fenyegetését", továbbra is „vígan" ámulatba ejt, lebilincsel és vonz, simogat és sokkol a szó legjobb értelmében.

Mindent összevetve: a *Gutaütöttek balladája* olyan „történettel" hozakodik elő, mely a legkülönfélébb, gyakran abszurd képek, szójátékok, dadaista kísérletek, ironikus látószögek, csiklandozóan humoros jelenetek és a nyelv kifejezésrendszerének szinte elképesztő metaforikus fordulatai és csetepatéi révén nyújt pazar életrajzot, a költő könyörtelen tollának kitett, lemeztelenített életet.

De vajon az élet maga is nem éppen a mindennapi abszurditásokról szól? A távozásokról és a visszatérésekről, a keresésről és a (nem) találásról, a keresettnek a meg (nem) találásáról, a mindennapi álmok valóra (nem) váltásáról, a nagy tettek iránti vágyakozásról, az önlemondásról?

„Egy megváltoztathatatlan / tábla rémít / spongya azt nem törli le / sikít a kréta / nyomot sem hagyva / süketnéma diák áll előtte / nyelvet ölt rá a példa / ilyesmi többé nem kísért / a gondolatok inflációja ápol / bárki megszabadulhat önmagától"

Hajítsunk a kútba követ, az a víztükörrel való találkozása pillanatával ajándékoz meg bennünket. Ha képesek vagyunk a találó gondolatokkal és a valóságszagú fantáziaképekkel teli verssorokba beleélni magunkat, ebből a kalandból egy élettapasztalattal és egy, a sors által próbára tett ember bölcsességével gazdagodhatunk.

A világ naturalista síkjában, az expresszív képekben való megmerülés és az idő – a múlt idő (gyermekkori emlékképek), a jelen idő (az értelem pillanatnyi állapota), a jövő idő (az elkövetkezendők látomása) – rémisztően valóságos pillanatképeibe való alábukás mindenkor a megfelelő helyen érinti az embert, s noha ez kétségkívül nem könnyíti meg a létezés egyébként is nyomasztó légkörét, abban erősít meg bennünket, hogy az élet hányattatásaiban nem egyedül nekünk van csak részünk.

„Halálom szégyenén át / senki ne segítsen / történjen úgy / mint a megtörténhetetlen / a pillanatba zárt / kinyithatatlan / amelybe nem láthat / kíváncsi ablak / fensége nem szorul / irgalomra / s már az se látszik / mielőtt / elragyogna"

A tényért, hogy ez a bájosan keserű és rokonszenvesen gutaütött könyvecske a szlovák olvasó számára is hozzáférhetővé vált, az AB-ART Kiadónak és Ardamica Zoránnak jár leplezetlen köszönet – Ardamica Zorán műfordítóként nagy hozzáértéssel és jó érzékkel birkózott meg ennek az igényes (ráadásul sok szempontból kötött formájú) hosszúversnek az átültetésével.

Magamnak így nem marad más hátra, mint hogy ezt a figyelemre méltó könyvet – magyar vagy szlovák változatában – az élet örömeinek és ürömeinek útvesztőjében bolyongó választékos vándorainak ajánljam. Megtalálnak benne minden nélkülözhetetlen kelléket, amire csak a kiútkeresés során szükségük lehet. Feltéve persze, hogy ezeket a sorok közt maguk keresik meg... *(AB-ART, Pozsony 2003)*

Rožňo Jitka

Monoszlóy Dezső
Balada šlaktrafených
AB-ART
A hosszúvers Ardamica Zorán fordításában szlovák nyelven jelent meg. Nagy Zoltán illusztrációival.
Kötve, 72 old., 13,5x19,5 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 135 Sk

A Kalligram Könyvkiadó rendkívüli ajánlata

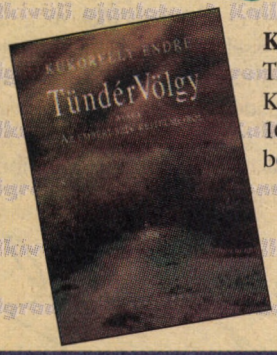

Kukorelly Endre
TündérVölgy
Kötve, 376 old.,
16,5x22,4 cm
bolti ár: 310 Sk

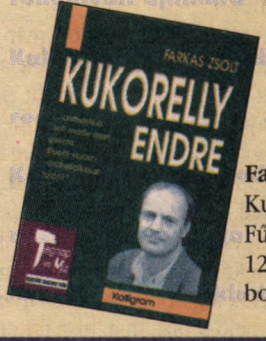

Farkas Zsolt
Kukorelly Endre
Fűzve, 224 old.,
12,5x18 cm
bolti ár: 190 Sk

Egyet fizet, kettőt kap! Azaz: kedvezménnyel vásárolhatja meg a regényt, s ajándékba kapja hozzá a szerzőről szóló monográfiát!

A két könyv most együtt csak **289 Sk**

Cselényi László olvasónaplója

Ötven év – ötven vers

Ha még nem létezne – ki kellene találni. A Lilium Aurum és a Nap Kiadó közös vállalkozása szerencsés csillagzat alatt született, hiszen költészetünk – mint ahogy általában minden közösség költészetének – tetőzése a lírikusok ötvenedik születésnapja tájára tehető, s mai, költészetellenes korunkban ötven versnél többet tartalmazó kis füzeteknél terjedelmesebb kiadványokat a mai olvasók aligha olvasnak el, avagy borsos áruk miatt aligha tudnak megvenni. Márpedig e sorozat, gondolom, elsősorban kispénzű középiskolásokat, esetleg nyugdíjasokat céloz meg, s a kis terjedelemnek mindenképpen nagyobb esélye van arra, hogy elérje a megcélzott olvasót, mint több száz oldalas, több száz verses tomusoknak.

A sorozat gerincét az egykori *Egyszemű éjszaka* nemzedékének éllovasai alkotják. Voltaképpen alighanem azért született meg az egész, mert egyikük, Kulcsár Ferenc, akkor még főszerkesztője volt a Lilium Aurumnak, s természetes, hogy vele s két egyszeműs társával, Tóth Lászlóval és Varga Imrével kezdték a sorozatot. Születésnapjuk sorrendjében előbb Tóth László kötete jelent meg 1999-ben, majd ugyanebben az évben Kulcsár Ferencé (az övé a Nap Kiadó gondozásában), 2000-ben pedig Varga Imréé, szintén a Napnál. A negyedik, Barak Lászlóé az idén (ezt a Lilium Aurum jegyzi), s a következő beharangozott kötet az ugyancsak idén jubiláns Kövesdi Károly verseit tartalmazza majd, utána nyilván jönnek majd a további jubilánsok. Olvasónaplónkban nemrég foglalkoztunk Tóth László költészetével, s minthogy még nem jelent meg, a következőkben szólunk majd Kövesdi Károly kötetéről, így a jelen pillanatban csupán a vállalkozás három közbülső protagonistájára vetnék némi reflektorfényt. Nevezetesen Kulcsár Ferencre, Varga Imrére és Barak Lászlóra.

A három közül kettő, mint említettem – ahogy Tóth László is – *Egyszemű éjszakás*. Mégpedig a hajdani nevezetes antológia élcsapata (legföljebb a korán elhunyt Mikola Anikó hiányát érzékeljük, mégpedig nagyon).

„Az 1945 és 1997 közötti szlovákiai magyar irodalomnak két markáns korszaka volt: az első az *Egyszemű éjszaka* megjelenését követő két-három év, amikor is a hagyományos témákat és formákat egyaránt elvető s meghatározóan a nyelvi anyag öngenerálódására hagyatkozó Varga Imréék és Tóth Lászlóék költészetét – a hazai negatív fogadtatás után – a budapesti kritika az erdélyi, a jugoszláviai és a magyarországi líra összefüggésrendjében értékelte" – írja Tőzsér Árpád. Ám írása másik helyén megjegyzi: „Csak természetes hát, hogy mikor egy olyan szlovákiai magyar írói nemzedék jelentkezett, amely nyelvközpontúságánál fogva nem fért, nem férhetett bele a felsorolt paradigmák egyikébe sem, a hazai kritikai élet képviselői felhördültek... a debütáló kilenc fiatal költőt olyan kritikai össztűz, dühödt ellenállás fogadta, amilyenre azóta sem volt példa irodalmunkban."

A nemzedék induló korszakának talán legnépszerűbb versét, az *Emelje könnyű szél* címűt Kulcsár Ferenc írta: „Aranyló déltáji időben / lejárok ide újra s már örökre / tenni egy kicsiny, benső honfoglalást. / Tenni egy kicsiny, benső honfoglalást."

Kulcsár a Mikola Anikóval kiegészítendő négyes fogat leghagyományosabb, a kisebbségi lét gondjaival leginkább megküzdő lírikusa, aki „egykor valóságos vihart kavart a (cseh)szlovákiai magyar irodalmi életben". Az ő jubileumi kötete a sorozatban *Tündöklő hontalanság* címen került a könyvpiacra (másodikként egy korábbi válogatás, Az idő hallgatása után), s természetesen tartalmazza legszebb versei mellett az *Emelje könnyű szél* címűt is: „És ideköt valami egész is, / könnyekkel küzdő, kezdeti láz, / emelkedés, verdeső szürke szárny, / a fészekrakó, benső honfoglalás. / A fészekrakó, benső honfoglalás."

A nemzedék Benjáminja a ma már ugyancsak ötvenéves Varga Imre (1950) volt. Nagyszerű indulás (*Crusoe-szaltók, A medve alászáll, Boszorkányszombat)* után, Tóth Lászlóhoz hasonlatosan ő is áttelepült Magyarországra, ám örökmozgó, mindenütt jelenlevő társaival ellentétben a visszahúzódó, szemérmes Varga alig-alig rúgott labdába a pesti tülekedésben. Pedig a *Szelek városa* című, Pozsonyról írt versciklusa s az *Életrajz* című, Domonkos István ihlette kötete, valamint egy előbbi, a Budapesten megjelent válogatása (*Önarckép – nélkülem*) jelentős teljesítmény volt, talán a legjelentősebb körtársaié közül. Mindezek után jelent meg az *Ötven év – ötven vers* sorozatban, s hosszú szünet után nálunk, jubileumi válogatása *Tanuld a fényt* címmel.

Végül a nem egyszeműs, de már ugyancsak jubiláns Barak László. Akinek csudálatosképpen szinte egyszerre jelent meg két gyűjteményes kötete is, a kalligramos *Miféle szerzet vagy te?* és a sorozatbeli *Meg volt ám szenvedve minden!* Azt majd persze a jövő mutatja meg, kiérdemelt-e Barak két gyűjteményt is egyszerre, volt-e (lesz-e) olyan jelentős munkása költészetünknek, mint az egyszeműsök legjobbjai. Most csupán előlegezhetjük neki a bizalmat, hisz főként a pazar kivitelű *Miféle szerzet vagy te?* valóban meglepte az előbbi költészetével szemben szkeptikus olvasót is, s ma már elmondható, hogy az egyre fáradtabb egyszeműsökkel ellentétben Barak most rohamozza legintenzívebben a Parnasszust, s az ugyancsak elsekélyesedett, elhalt, elhallgatott iródiás mozgalomnak igyekszik megszerezni nemcsak a politikai-publicisztikai, hanem a költészeti súlyát is.

Íme, egy jellemző (már címében is milyen jellemző!) verse (*Inzultusok kora*): „ülünk most / most ülünk csak / ülünk a kocsmaasztaloknál / tanakodunk / analóg helyzeteket idézünk /analóg helyzetben / patetikus testtartásban / bíbelődünk egy álommal / nem kevésbé egy állammal / itt minden csupa piszok / nem nyúlunk semmihez / minden egy rakáson / minden kérdés perdöntő".

A sok pozitívum után egy kritikai megjegyzés az *Ötven év – ötven vers* sorozattal kapcsolatban: azon túl, hogy nemzedéki-ideológiai szekértábor, ugyan mi indokolja, hogy csak a mai ötvenévesek érdemlik ki e fontos sorozatot? Vajon az idősebbek (Tőzsér, Zs. Nagy vagy akár a nyolcvanéves Dénes György is) nem érdemelnek meg akár 68 vagy 80 verssel hasonló valamit (ahogy a 65 éves Gál Sándor épp 65 verssel jubilált)? Mind a két kiadónak, mind egész költészetünknek csak gazdagodását jelenthetné e szűkkeblű vállalkozás ilyen értelmű kibővítése. Béke velünk!

Cselényi László

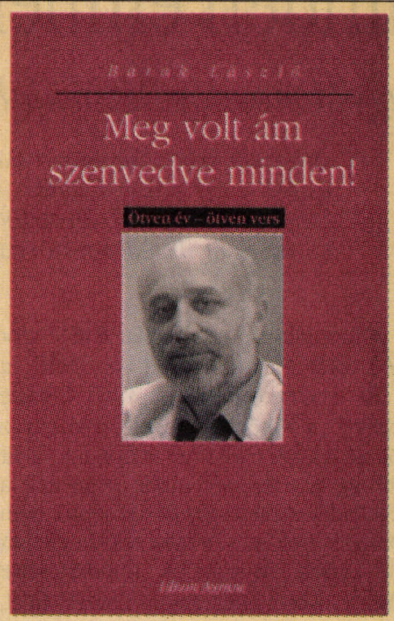

Barak László
Meg volt ám szenvedve minden!
Lilium Aurum
Fűzve, 124 old., 12x18 cm
bolti ár: 99 Sk
kedvezménnyel: 89 Sk

„Nem mese ez, gyermek”

Laudatio Tóth László gyűjteményes kötete kapcsán

Átváltozás – mily szép és találó címet adott Tóth László gyűjteményes kötetének: egyrészt remek önismerettel jellemezvén saját költészetét, rámutatván e költészetnek mindig megújuló és saját magát folyamatosan transzcendáló karakterére, másrészt pedig bekötvén e költészetet az európai hagyomány egyik legrégibb, mégis egyik legelegánsabb áramába, a posztmodern korban is érvényes ovidusi példát idézve meg! Tóth költészetének lényegét alighanem épp e kettősségben pillanthatjuk meg: alkotói tevékenységének minden egyes korszakában, azaz minden újabb kötetében ott lobog valamilyen erős, avantgárd indulat, mely egyetlen versét vagy verscsoportját sem engedi megcsontosodni, önmagán belül, úgymond, klasszicizálódni, ugyanakkor pedig még legavantgárdabb, legmerészebb újításaiban, neológ forma- és szóalkotásaiban is mindig ott rejlik a hagyományba kötöttség öntudatosan leküzdhetetlen mozzanata is. Az új az *átváltozás* révén jelenik meg, de mivel nem *teremtődik,* hanem „csak” átváltozik, újdonsága mögött is felsejlik a régi, a kapott és átvett, az átalakított is. Ahogy például a *Mese* című vers (1985-ből) keserűen játékos iróniával felszámolja a mesemondás naivitásának illúzióját, televegyítvén a régi gyerekmesét a mai világ fura jelenségeivel, s arra híván fel a figyelmet, mintha a mese maga lenne a „fatális tévedés”, ugyanakkor pedig azt is szemlélteti, hogy a mese gyermeki egyszerűsége és primitíven átlátszó világa mégis, a mese mivoltából következően, tartalmazhatja a mai problémák kegyetlenségét és bonyolultságát is. Hiszen, ahogy mondja: „Valamennyiük szemével egyszerre érzékelem a hirtelen fényt, valamennyiük helyett nekem kell hunyorognom.” E vers lezárása pedig, mely kedves, gyermekkorunkból megszokott közhelyek egymás mellé idézésével mutatja fel és fordítja ki a meséhez, azaz a költészethez kialakítható viszonynak megszüntethetetlen kettősségét, szinte allegorikus összefoglalását is képezi Tóth egész, átváltozásra épülő költészetének, mikor így szól. „– Az egész csak mese. – Nem mese ez, gyermek.”

E nagy terjedelmű kötet, mely több évtizedes pályát mutat fel és összegez, még egy érdekes gesztusával is kitűnik a megszokott visszatekintő kötetek közül: Tóth, megírási-megjelenési időrendbe sorolt saját versei mellé, meglepetésként, beiktatja egyes köteteinek szinkron kritikai recepcióját is, szinte irodalomtörténeti tükröt tartván saját maga és kortárs kritikusai elé. A költészet, sugallja – szerencsésen és tanulságosan – e kötet, nem csak magányos tevékenység, legalábbis nem úgy magányos, ahogy azt a romantikusok melankóliája óta a közhelyes gondolkodás szereti feltételezni, hanem, akár akarja, akár nem, össze van nőve mindazzal, amit róla barátai és kritikusai gondolnak, mondanak, írnak. E költő nemcsak azt vállalja, amit ő írt, hanem azt is, amit róla írtak, ahogy őt *mások* beállították vagy jellemezték, szépen szemléltetvén ezzel a költőnek az időhöz és helyhez kötöttségét, egyediségét és csoporthoz tartozását – azaz az irodalmi alapviszonyt: beh szerencsés is lenne, ha példája másra is átragadna... Tóth László kötete gazdag, sokféle költészetet és tanulságokban bővelkedő poétikai és történeti olvasmányt kínál. Kívánjunk hát az átváltozó költőnek és a már megállapodott eddigi költészeti korpusznak sok régi és új olvasót, valamint sok újabb, átváltozásra serkentő kritikát és recepciós gesztust! *(Kalligram, Pozsony 2003)*

Margócsy István

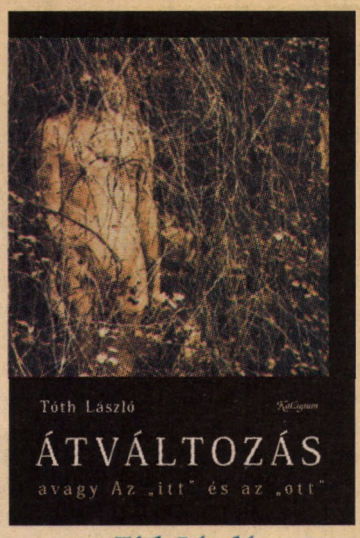

Tóth László
Átváltozás
avagy Az „itt” és az „ott”
Összegyűjtött versek, kritikák
Kalligram
Kötve, 700 old., 16x24 cm
bolti ár: 390 Sk **kedvezménnyel: 329 Sk**

A bemutatott könyvek a megjelölt kedvezményes árakon megrendelhetők.
1000 Sk feletti megrendelés esetén nem számítunk fel postaköltséget (65 Sk).
Könyvtárak és iskolák, figyelem! 1000 Sk feletti megrendelés esetén 25% kedvezményt biztosítunk.

MEGRENDELŐLAP

Szerző(k) és cím(ek):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A megrendelő neve:

.....

Lakhely, utcanév, ház- és irányítószám:

.....

.....

.....

Postacímünk:
Vydavateľstvo Kalligram, s. r. o.
Staromestská 6/D P. O. Box 223
810 00 Bratislava 1
Tel./Fax: 00421-2-544 15 028
e-mail: distribucia@kalligram.sk

Filozopterek a klónpiacon – 4.

Azt kívántam a minap, hogy lettem volna inkább filozopter. Gondolataim rendszerint akkor vesznek ilyen destruktív irányt, amikor záros határidőre olyasmit kell megírnom, amihez ihletre van szükségem. Az még nem lenne gond, hogy szépíróként folytonosan rá vagyok szorulva a Múzsák csókjára, hiszen e hölgyek, ha nem kényeztetnek is különösebben, azért elég rendszeresen megjelennek nálam, ha meg olykor késlekednek is, sebaj, tudok én várni. Én tudnék, csakhogy újabban megszaporodtak a határidős munkáim. Ezért aztán néha úgy érzem, ki vagyok szolgáltatva ezeknek a szeszélyes, rendszertelen időközökben feltűnő, ledér nőcskéknek. Hajaj, milyen más lenne most a helyzetem, ha annak idején filozopterkedésre adom a fejemet!

Hogy miért? Először is, egy filozopter mindig pontosan tudja, mit akar mondani. Azért filozopter, hogy ne legyenek kétségei. (Vagy ha vannak, a szövegeiben a világért se lehessen a nyomukra akadni.) Aki lamentálni kezd, azt a filozoptertársadalom előbb-utóbb kiveti magából. Másrészt a filozopter-szakmaiság krédója így hangzik: ha már kikerülhetetlenek bizonyos eredetieskedő mondandók, ezek legyenek jó mélyen beágyazva valamelyik filozopter-iskola közhelyeibe. Ez természetesen a megfelelő nyelvi panelek használatával jár. Tehát a nyelvi megjelenítéssel akkor sincs gond, amikor a filozopter, ne adj' isten, bizonyos részletkérdések óvatos újragondolását tűzi ki célul.

Ezzel szemben a szépirodalmi alkotások legalapvetőbb, a tulajdonképpeni mondandót is megelőző kérdései éppen a nyelvi megjelenítésre vonatkoznak. (Még akkor is, ha az adott írásmű elsősorban a logikai tudatra kíván hatni.) Ezeket a folytonosan sorjázó kérdéseket az írónak mondatról mondatra egyéni módon kell megválaszolnia. Úgy érzi ugyanis, eredeti gondolatok csupán a személyiség zárjegyével ellátott mondatokban képződhetnek meg. Eredetiség nélkül pedig szellemi értelemben nem ember az ember. Az ember viszont, úgymond, maga a stílus. A stílus, amely közvetlen kihatással van a gondolatmenetre. A szépirodalomban tehát a stílus gondolkodik. A stílus, vagyis az individuum. Az egyedi gondolja újra az általánost. Ezért aztán ha késik a homlokcsók (ha eltompult az érzéki látás), homályba burkolóznak a szavak – és a legragyogóbb logika sem rendezheti el őket úgy, hogy az inspiráció láncreakciója beindulhasson közöttük. S ha nem kerekednek újszerűségükben érvényes érzéki egésszé a mondatok, valójában nincs is mit mondani. (Ezt a jelenséget a filozopterek újabban „nyelvi megelőzöttség"-nek nevezik, és a korszerűség mércéjeként használják. Nem is lenne ezzel semmi baj, ha a korszerűséget viszont nem kötnék meghatározott stílusirányzathoz. Igazán nem akarok kötekedni, de ha már feltétlenül kötögetni kell, hát akkor a korszerűséget inkább a minőséghez, úgy általában.)

Szóval, így állunk mi, írók ezzel a fránya ihlettel. Ha csalfa múzsáink szétszélednek, úgy érezzük, mintha nagy műgonddal építgetett egyéniségünk esne szét alkotóelemeire: szavakra, betűkre. Csoda-e hát, hogy ilyenkor éppen a tudomány embereit irigyeljük?!

Hogy csoda-e, nem tudom (már semmit sem tudok, influenza kerülget, messze elkerülik homlokom a csókos ajkak, már csak holmi alpári undokságokra futja), de annyi biztos, nem véletlen.

Hapci...!!!

Hizsnyai Zoltán

Könyvjelző, Námestie SNP 30, 814 64 Bratislava 1

Tisztelt Szerkesztőség!

Az októberi számban megjelent feladvány helyes megfejtése: Jakab István. Őszinte tisztelője vagyok a tanár úrnak. Nyelvművelő nyelvészeink csak a javunkra válnak. Sajnos, amikor Jakab István a közelmúltban Mayer Judit nyelvművelő könyvének bemutatóján Dunaszerdahelyen járt, betegség miatt nem vehettem részt a rendezvényen. Mindkettőjük eddig megjelent köteteit megvásároltam, ezért különösen nagyon sajnálom az elszalasztott személyes találkozást. Évekig gyűjtöttem újságkivágások formájában ezeket az írásokat – de a könyv mégiscsak könyv.

Tisztelettel: **Csicsay Istvánné**

Nyerteseink

A szerencsés 13 olvasónak ezúttal az AB-ART 1, a Kalligram 3, a Lilium Aurum 3, a Méry Ratio 1 és a Nap Kiadó 5 ajándék könyvét postázom, köztük két levelíróinknak, **Csicsay Istvánné**nak és **Méry Júliá**nak is. Nyerteseink: **Barusz Nóra** (Köbölkút), **Benko Emőke** (Érsekújvár), **Császár Ilona** (Párkány), **Drága András** (Péder), **Jobbágy Júlia** (Madar), **Káncsor Erzsébet** (Ipolyság), **Lévai Irén** (Izsa), **Pazderák Bertalan** (Magyarbőd), **Taliga Árpád** (Zseliz), **Tóth Katalin** (Madar), **Wirth Jenő** (Léva). Mindenkinek gratulálok!

E havi feladványunk (beküldője Méry Júlia): 2003. november 29-én lesz 55 éves. Publicista, kritikus, szerkesztő, természettudományi könyveket is fordít magyar iskolák számára. Legutóbb a Lilium Aurum Könyvkiadónál jelent meg könyve. Ki ő, és mi a címe az említett kötetének?

KÖNYVJELZŐ

Az Új Szó könyvekkel és olvasókkal foglalkozó melléklete

Megjelenik havonta egyszer

Készül a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának támogatásával

Szerkeszti: Csanda Gábor

Levélcím: Könyvjelző, Námestie SNP 30, 814 64 Bratislava 1

E-mail cím: konyvjelzo@poetic.com

E számunk szerzői:

Benyovszky Krisztián (1975) Madách-díjas irodalomtörténész (Érsekújvár),

Cselényi László (1938) József Attila-díjas költő, műfordító (Pozsony),

Dusík Anikó (1963) irodalomtörténész, a pozsonyi Comenius Egyetem magyar tanszékének vezetője (Pozsony),

Fodor Lajos István (1949) fizikus, csillagász, az Élet és Tudomány rovatvezető szerkesztője (Budapest),

Hizsnyai Zoltán (1959) József Attila-díjas költő, a Kalligram főszerkesztője (Pozsony),

L. Juhász Ilona (1960) könyvtáros-dokumentátor (Komárom),

Margócsy István (1949) irodalomtudós, szerkesztő (Budapest)

Méry Júlia (1946) óvónő (Nagymagyar),

Rožňo Jitka (1976) költő, műfordító (Érsekújvár),

Szászi Zoltán (1964) költő, újságíró (Kalonda)

A Könyvjelző legközelebb november 11-én, csütörtökön jelenik meg.